תלמוד בבלי · ראשונים

הלכות בכורות וחלה להרמבן

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הלכות בכורות וחלה להרמבן

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הלכות-בכורות-וחלה-להרמבן/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמת הרמב"ן ז"ל להלכות בכורות וחלה 4
הלכות בכורות להרמב"ן 5
פרק ראשון 5
פרק שני 12
פרק שלישי 15
פרק רביעי 24
הלכות חלה להרמב"ן 27
הלכות בכורות להרמב"ן 37
המשך פרק רביעי 37
פרק חמישי 45
פרק ששי 52
פרק שמיני 55

הקדמת הרמב"ן ז"ל להלכות בכורות וחלה

שיר והקדמת להרב התייר הגדול אדונינו הרמב"ן זלה"ה לפסקי בכורות בשם קורא הדורות:

אלהא עילייא ומארי תתיא אשבח עלמיא ואכתוב אודיתא:

דליה אנא מוצדק לעבדו מן דרדק רעינא פון מידק ואסוק קטורתא: למלכא דו כתריה לעיל מן כל מימרי ואדקין הרהורי דמילתא יקירתא: בחכמתיה הורהן וחזי בה גולהן ואף בה אידהן דאחסין אוריתא:

וביה בנין עלמי והוא מבע רחמי דבצלו מן עמיה מקבל תיובתא:

בימיניה טיבו לאסוקי לרבו דעבדין ליה ציבו שלימי דחלתא:

ובשמאליה גומרין משלח אף גירין בהון רמאות גברין ממאיך בגבורתא: ותושבחתיה רבה ומאן חכים שובה יהא יהיב קצבה ברם היא יתירתא: ויאין ליה תושבחן דהוא מארי נצחן וסלח לכל סרחן ומרחק לרגיזתא: בהוד תוקפא דיליה תחות פרסת רגליה ישוכנון כל בעלי דבבו ברפסתא: וזכאה שכלול לעמיה ולהלול שמיה שוי מלול וקיים בגזירתא:

ומחזי לנביאה ספקלריא יאה ועתיד גלאה לאום ליה אחסנתא:

בכין שבח משה וחיך בסים רחשיה:

בצפריה וברמשיה לדיליה תושבחתא:

מיחד ומבריך אלהין ליה אריך:

ומן עלמא תרידקציף נבואתא:

וראש מלין אמר דלית כהל גמר:

לטב עבד ליה מר ומהדר תשלומתא:

ארום ענייה חיין ואלביש בעדיין:

ואף בכפן זיין לנפשיה עליבתא:

כתפנוקי מלכין לטרפיזיה סמכין:

וקלתיה ליה ארכין ככל דצריך מישתא:

ולא תהון תמהין בגין דחשב אהין:

למדמי בר אלהין ומשלם עבידתא:

ארום רב חרטומין עבד כל מטעמין:

ושקדין דקימין וריש עגלא תלתא:

ודין הוא פרונקיה ומיתי בהדיקיה:

קשוט די מן פתקיה הות ליה אובנתא:

ולית לאלהא עוצרא למיתב לזעירא:

רבותא ויקרא ומסקי לסמיכתא:
עדי כתרי כתרין פתחו ית ספרין:
בעידן ליה אמרין פלן עולם עולתא:
רעו ליהוי קמוי דיהוי עם פומוי:
ומן עתיק יומוי יגל כל טמירתא:
קרץ ענוי בספר ונהגי בשפרפר:
עלך מלכא ישפר כעלת יוקידתא:
לאלומי חיליה וספסלא הב ליה:
בגוי בי בר נפלי דבירושלם קרתא אמן:

בשם קורא הדורות אתחיל הלכות נדרים ובכורות, חברתים לתשלום הלכות רבנו הגדול ז"ל שאלו מהשמטותיו אשר בהלכותיו אינם נזכרות, אמנם מפני שהן נוהגות בכל זמן ובכל מקום כתב מקצתן בתלמודנו מפוזרות, ואני קטן תלמידי תלמידי תלמידיו יצאתי בעקבותיו הישרות, ולמדתי מדבריו סתומות ממפורשות ומן הנגלות הנסתרות, והאל אשר בתהלתו כלו כל המאמרות ישים בפינו אמרות טהורות אמן:

הלכות בכורות להרמב"ן

פרק ראשון

מתניתין הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי, והמשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה, פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים: גמ' מתני' דלא כר' יהודה דאמר שותפות גוי נתחייבה בבכורה, דתניא ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן הגוי וילדה [**דף א**:] מעלין אותו בשיוויו ונותן חצי דמיו לכהן, והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן לו כל דמיו לכהן, וחכמים אומרים כל זמן שיד גוי באמצע פטורה מן הבכורה. ההיא גיורתא דהוו מסרין לה אחא חיותא לפטומה אתאי [**דף ב**.] לקמיה דרבא א"ל לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות גוי חייבת בבכורה. מהא שמעינן דלית הלכתא כר' אלעאי דתניא בהמת השותפות חייבת בבכורה ורבי אלעאי פוטר. (א) וכמה תהא שותפות לגוי ותהא פטורה מן הבכורה, אמר רב הונא אפי' אזנו, מתקיף לה רב נחמן ולימא ליה שקול אזנך וזיל. אתמר רב חסדא אמר דבר שעושה אותו נבילה רבא אמר שעושה אותו טריפה, והלכתא כרב הונא, דרבי יוחנן הכי ס"ל, דאמר רבי יוחנן אפילו מום קל, ועוד אמרינן רב מרי בר רחל הווין ליה חיותא והוה מקני לאודנייהו לגוי ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו

לכהנים וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל, וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים אמאי מקני לאודנייהו לגוי, דילמא אתי בהו לידי תקלה, אי הכי אמאי כלאי חיותא דרב מרי בר רחל משום דקא מפקע להו מקדושתייהו, והאמר רב יהודה מותר להטיל מום קודם שיצא לאויר העולם, התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא קא מפקע ליה, הכא מקדושת כהן נמי קא מפקע ליה, ואב"א רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וכ"ע לא ידעי לאקנויי קנין גמור, וחזי ליה איניש אחרינא ואזיל ועביד וסבר רב מרי בר רחל מלתא בעלמא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה, ומסקנא בפ"ק דפסחים בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה ואע"ג דמצי מסלק ליה בזוזי, ול"ש בו ול"ש באמו כיון שיש לגוי שותפות אפילו באזנו פטור, דמ"ש בו דבעינא כל הבכור וליכא אמו נמי בעינא כל מקנך תזכר וליכא וכן הלכתא. ומצינן למקצת רבוותא דדייקי מרבי יוחנן דאמר אפילו מום קל ששותפות שאינו עושה אותו בעל מום חייב וכן באמו, ואע"ג דכתיב כל הבכור כיון דאינו עושה אותו בעל מום כל הבכור קרינן ביה:

מתני' כהנים ולוים פטורים מק"ו אם פטרו של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו של עצמן:

גמ' אינהו פטרי, אדם אדם פטר בהמה בהמה פטרה, דכתיב קח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת בהמתם, ואמר רבא הכי קאמר כהנים ולוים פוטרין עצמן מפדיון הבן מקל וחומר, אם הפקיעה קדושתן של לוים את של ישראל [**דף ב**:] דין הוא שתפקיע את של עצמן, אשכחן אדם, בהמה טמאה דהיינו פטר חמור מנא לן, אמר קרא אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה, כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה, וכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה, כהנים מנלן, כדרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים, לדורות מנא לן אמר קרא והיו לי בהוויתן יהיו:

מתני' פרה שילדה כמין חמור וחמור שילדה כמין סוס פטור מן הבכורה, שנאמר ופטר חמור ופטר חמור ב"פ עד שיהיה היולד חמור והנולד חמור:

גמ' תנן התם רחל שילדה כמין עז ועז שילדה כמין רחל פטורה מן הבכורה, ואם יש בה מקצת סימנים חייב. איבעיא להו פרה שילדה כמין חמור ויש בו מקצת סימנים מהו, רחל שילדה כמין עז ועז שילדה כמין רחל הוא דכי יש בו מקצת סימנים חייבים בבכורה דהאי טהורה והאי טהורה האי קדושת הגוף והאי קדושת הגוף, אבל הכא דהאי טהורה והאי טמאה והאי קדושת הגוף והאי קדושת דמים לא, או דלמא כיון דאידי ואידי בני מקדש בבכורה קדוש, ואת"ל כיון דאידי ואידי בני מקדש בבכורה הוא קדוש, חמור שילדה כמין סוס מהו, הכא ודאי האי בת מקדש בבכורה והאי לאו בת מקדש בבכורה,

או דלמא כיון [**דף ג.**] דתרוייהו מין טמא נינהו קדוש, ואת"ל כיון דתרוייהו מין טמא נינהו קדוש, פרה שילדה כמין סוס מהו, הכא ודאי האי טהורה והאי טמאה האי בת מקדש בבכורה והאי לאו בת מקדש בבכורה, או דלמא סימנים מילתא היא, ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה פטורה מן הבכורה, ואם יש בה מקצת סימנים חייבת, מאי לאו אפילו פרה שילדה כמין סוס ותפשוט כולהו, לא פרה שילדה מין חמור ופשוט מיהא חדא ואינך לא איפשיטן וספיקי נינהו, הלכך לענין איסורא אזלינן לחומרא ואסירי בגיזה ועבודה מספק, אבל לענין ממונא קי"ל זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה, ולא מפיק כהן מנייהו דבעלים כלום. ומסקנא בפ' שנים אוחזין בטלית בספק בכורות דאפילו תקפו כהן מוציאין אותו מידו, ואפילו הכי אסירי בגיזה ועבודה דקדושה הבאה מאליה שאני. וכי אמר רחמנא בהמה טמאה תקדיש בבכורה דווקא פטר חמור כדכתיב ופטר חמור תפדה, אבל שאר בהמה טמאה לא נהג בהו קדושת בכורה כלל:

מתני' ומה הם באכילה בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה, וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה, שהיוצא מן הטמא טמא ומן הטהור טהור:

גמ' מנא ה"מ, דת"ר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה, יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו, ואיזה זה טהור הנולד מן הטמאה, או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור, ת"ל גמל טמא הוא, הוא טמא ואין הנולד מן הטהור טמא אלא טהור, רבי שמעון אומר גמל גמל ב"פ אחד גמל הנולד מן הגמלה ואחד גמל הנולד מן הפרה, (ב) ורבנן האי גמל גמל ב"פ [**דף ג:**] מאי עבדי ליה, חד לאסור את עצמו וחד לאסור חלבו, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה טעמא דרבנן מגמל גמל ור"ש מאת הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי, מ"ש מהא דתניא הטמאין לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן, איצטריך סד"א הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא דליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא, והאי חלב כאבר מן החי הוא ושרי, והילכך אפילו בבהמה טמאה נמי לישתרי קמ"ל. וחלב בהמה טהורה מנלן דשרי, [**דף ד.**] דכתיב ארץ זבת חלב ודבש אי לאו דשרי משתבח לן קרא במידי דלא חזי לנא:

ג ובציצת עוף טהור נמי אע"ג דאתי מחי רחמנא שרייה מדגלי רחמנא גבי טמאה דאסירא, דאמר חזקיה מנין לביצת טמאה שאסורה שנאמר ואת בת היענה, וכי בת יש לה ליענה אלא מכאן לביצת טמאה דאסירא, והכי כתב בה"ג. (ד) ואפשר למידק על הדין טעמא, אי הכי גבי חלב נמי נימא הכי, מדאיצטריך רחמנא למיסר בהמה טמאה מגמל גמל מכלל דטהורה שרי, ומסתברא לן בפירוקא דהך קושיא דהיינו טעמא דלא אמרינן הכי משום דלא גלי רחמנא בהדיא איסורא דחלב טמאה, ואי לאו דאשכחן דשרא רחמנא

של טהורה הוי אמינא אידי ואידי אסור ככל מידי דאתי מחי, ואי משום גמל גמל לאו לרבויי אתא אלא יתירה הוא, כדכתיב גבי שפן שפן ארנבת ארנבת חזיר חזיר וכולהו יתירי נינהו, כדאמרינן אלא מעתה שפן שפן ארנבת ארנבת חזיר חזיר להכי הוא דאתו, אלא לכדתניא למה נשנו בבהמה מפני השסועה, ובעופות מפני הראה, גמל גמל נמי להכי הוא דאתא, ומפרקינן כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ואי לאו דשרא רחמנא בהדיא חלב טהורה הוה אמינא דאסיר, וגמל גמל ליכא [רבויי] (הוא), להכי איצטריך רחמנא למשרי טהורה, ומדשרא רחמנא טהורה איצטריך למיסר דטמאה. ואיכא מאן דיהיב טעמא אחרינא ואמר, אי ביצת טהור אסירא עוף היוצא ממנה נמי למיסר, דהא כל היוצא מן הטמא טמא, אלא מדשרי עוף היוצא ממנה היא גופה נמי שריא. והך טעמא לאו דוקא הוא, דהא אמרינן במסכת כריתות אפרוח של טריפה מותר, מ"ט כמה דלא מסרח לא גביל וכי גביל עפרא בעלמא הוא, והא טעמא נמי הוה אפשר לן למימר דביצת עוף טהור אסירא ועוף היוצא ממנה שרי, אלא עיקר טעמא כדברי בעל הלכות וכדפרשינן. והני יאלי דיחמורתא נמי שריין כרב ספרא, דאמר האי זרעא דאילא הוא דאזיל בתר אילתא ואיידי דרחמה צר לא מזדקקא ליה ואזיל בתר יחמורתא ונתרי:

אריב"ל לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא, לא דקה מן הגסה ולא גסה מן הדקה, ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה, חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו שהיה אומר חיה מתעברת מן הבהמה וקי"ל כריב"ל, הילכך כוי שדברו בו חכמים בכל מקום בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה:

שהיוצא מן הטמא טמא. בעו מיניה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותבעי לך דסוסים וגמלים, דסוסים וגמלים לא קא מבעי להו דלא שתו אינשי, כי קא מיבעיא להו דחמור דשתו אינשי משום דמעלו לירוקא מאי, אמר להו רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא ומהטהור טהור, מטמא לא קאמר אלא מן הטמא והני נמי מניה דטמא קאתו. ת"ש מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן, הוא דאמר כרבי יעקב דאמר דובשא רחמנא שרייה, דתניא רבי יעקב אומר אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף, זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא, שרץ עוף טמא בהדיא כתיב ביה, אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל מה ששרץ העוף טמא משריץ, ואיזה זה דבש דבורים, יכול אף דבש הגיזין וצרעין, אמרת לא, ומה ראית לרבות דבורים ולהוציא דבש הגיזין וצרעין, מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי ומוציא אני דבש הגיזין וצרעין שיש לו שם לווי, כמאן אזלא הא דתניא

דבש הגיזין וצרעין טהור ומותר באכילה כמאן דלא כרבי יעקב. הא מילתא מסתברא לן למיפסק לחומרא, ולאו משום דאתברר לן מילתא הכין, אלא כיון דרב ששת סבר לה כרבי יעקב, ולא אשכחן אמורא דפליג עליה, איכא למימר דהלכתא כוותיה דהא אמורא אמר כוותיה, ועוד דהא דייק לה ממתני', וכיון דלא דחי ליה בגמרא מהאי דיוקא דדייק ממתני' שמעינן מיניה דדוקא הוא וקושטא הוא דמתני' כרבי יעקב היא. ואע"ג דלא מפרשא בהדיא הכי, וכיון דתנן סתמא כרבי יעקב הלכתא כוותיה, וודאי אשכחן נמי סתמא כרבנן דתנן במכשירין [דף ד:] בפרק בתרא דבש צרעין טהור ומותר באכילה, אפילו הכי הך סתמא דדייק לה רב ששת אלימא, משום דתני לה גבי הלכתא דהאי דינא, ולא אלימא ההיא סתמא אחרניתא דקתני לה בר מדוכתה אגב גררא למשרי איסורא, ובגמרא לא אותבוה לרב ששת מינה, ולא אייתו לה ההיא סתמא כל עיקר, ועוד דלא יהא אלא ספק הא קי"ל ספק איסור לחומרא, והכי נמי אשכחן לחד מרבוותא, דמסיק בה כרב ששת ואשכחן לאחרינתא דמסיק הלכתא כרבנן ודחי לה לרבי יעקב ולרב ששת דקאי כוותיה:

אמר רב הונא עור הבא כנגד פניו של חמור מותר, מ"ט פירשא בעלמא, ואע"ג דמגופיה ממש קא ממצי שרי דעפרא בעלמא הוא, והלכתא כרב הונא דקא סייעיה רב חסדא ממתניתא:

מתני' דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה ודג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גדוליו:

גמ' טעמא דחזיניה דבלעו אבל לא חזיניה דבלעו אמרינן אשרוצי אשריץ מנלן, דתניא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים, אי הכי כי חזיניה דבלע נמי אמרינן האיך קמא איעכל ליה והאי אשרוצי אשריץ, ואסיקנא אמר רב אשי אימור רוב דגים במינן משריצין ואע"ג דלא חזינן דבלע נמי, והכי קאמר כיון דרוב דגים במינן משריצין כמי שבלע לפנינו דמי וכן הלכתא:

מתני' חמורה שלא בכרה וילדה ב' זכרים נותן טלה א' לכהן, זכר ונקבה מפריש טלה א' והוא לעצמו, שתי חמורות שלא ביכרו וילדו שני זכרים נותן לכהן ב' טלאים, זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן, שתי נקבות וזכר אחד או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום:

גמ' וכיון דלעצמו הוא למה ליה לאפרושי לאפקועי איסורא מיניה, אלמא כמה דלא מפקע ליה לאיסוריה אסור בהנאה, מתניתין מני רבי יהודה היא דתניא פטר חמור אסור בהנאה דברי ר' יהודה ור' שמעון מתיר, (ה) והלכה כר' יהודה דר' יהודה ור' שמעון

הלכה כר"י, ועוד דהא סתם לן תנא כוותיה. אבל [דף ה.] בכור אדם שרי דתניא לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בבכור אדם:

תניא תפדה תפדה [תפדה] מיד תפדה כלשהוא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר אין פדיה פחות משקל, אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים, וכמה אמר רב יוסף אפילו פטרוזא בר דנקא, אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן, פשיטא מהו דתימא כולי האי לא, אי נמי פטרוזא לא קמשמע לן. (ו) רבי יהודה נשיאה הוה ליה ההוא פטר חמור שדריה לקמיה דר' טרפון, אמר ליה כמה בעינא למיתב לכהן, אמר ליה הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא, וכמה תלתא זוזי רגיל הכא ורגיל הכא, פירוש פחות מסלע ויתר משקל, קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא כאן בבא לימלך וכאן בעושה מעצמו. אמר רבי יצחק אמר רבי שמעון בן לקיש מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשיוויו, מאי טעמא לא יהא פדיונו חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה [דף ה:] בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו, רב נחמיה בריה דרב יוסף פרק ליה בשילקי בשיוויו. אמר רב שיזבי (ז) א"ר הונא הפודה פטר חמורו של חבירו פדיונו פדוי, [דף ו.] אבעיא להו (ח) פדיונו פדוי לפודה, או דילמא פדיונו פדוי לבעלים, ופשטינן פדיונו פדוי לבעלים וכן הלכתא:

[דף ו:] מתני' אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן, זכר ונקבה מפריש טלה אחד והוא לעצמו, שנאמר ופטר חמור תפדה בשה, מן הכבשים ומן העזים זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום, ופודה בו [דף ז.] פעמים הרבה, ונכנס לדיר להתעשר, ואם מת נהנין בו:

גמ' תנו רבנן כיצד אמרו נכנס לדיר להתעשר, אי אתה יכול לומר בבא לידי כהן שהרי שנינו הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, אלא בישראל שהיו לו עשרה ספקי פטרי חמורים שמפריש עליהם עשרה שיין ומעשרן והן שלו. ואם מת נהנה בו, דמית היכא, אילימא דמית ביד כהן ונהנה בו כהן פשיטא ממונא דידיה הוא, אלא דמית ביד בעלים ונהנה בו כהן, מהו דתימא כמה דלא מטא לידיה לא זכה [דף ז:] ביה (ט) קמ"ל דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי:

מתני' אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי, ורבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה ואוסר בכוי מפני שהוא ספק, נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו:

גמ' (י) איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה, מר זוטרא אמר אין פודין, ורב אשי אמר פודין, אשכחן לרבינו חננאל ז"ל דכתב בפרק בהמה המקשה מסתברא כמר זוטרא

דשמעתין כוותיה רהטא. (יא) ופרה שילדה כמין עז אין פודין, הא רחל שילדה מין עז דהיינו נדמה בעיא ולא אפשיטא, הילכך אין פודין בו, ואם פדה בו ומת פטר חמור קודם שיתנו לכהן יהנה ישראל באותו טלה [**דף ח.**] ופטר חמור יקבר והטלה של כהן, (יב) דלא אמרינן תקפו כהן מוציאין אותו מידו אלא כשתקפו, אבל נתנוהו לו בעלים הדר הוה לי הכהן בעלים, והוו להו בעלים המוציא מחבירו עליו הראיה, כי ההיא דתנן בפרק יש בכור לנחלה רבי עקיבא אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן, והכי נמי סבירא לן בכל ספקא דממונא דבכה"ג, וגמרינן לה מההיא דאמרינן כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה, מאי טעמא מספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון, ומשום דתפיס קני כדמפרש בגמרא בדוכתא, וגרסינן נמי במציעא בפרק האומנין השוכר את הספינה וטבעה לה בחצי הדרך רבי נתן אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן, משום דספיקא הוא ולא מפקינן ממונא ממאן דתפיס הואיל ותפס ברשות, אבל תקיפה לא מהניא ולא מידי בכהאי גוונא, והדין הוא סברא דילן וסברא מעליה היא וכן הלכתא. (יג) נתנו לכהן וכו' תנינא להא דת"ר ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו וא"ל כהן תנהו לי ואני אפדנו ה"ז לא יתננו לו אלא אם כן פדאו בפניו, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו כהנים על פטרי חמורים, פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמוחזק לן דמקרי ועביד [**דף ח:**] אבל בסתמא לא, קמ"ל דמורי ביה התירא:

מתני' המפריש פדיון פטר חמור ומת, רבי אליעזר אומר חייב באחריותו כחמש סלעים של בן, וחכמים אומרים אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני, העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום. מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה, וחכמים אומרים אינו צריך להקבר והטלה לכהן:

גמ' (יד) תנן התם הערכין בשעתן, ופדיון הבן אחר שלשים יום, [**דף ט.**] ופדיון פטר חמור לאלתר ואי אשהי ליה אינו עובר עליו:

מתני' לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו, מצות פדיה קודמת למצות עריפה [**דף ט:**] שנאמר ואם לא תפדה וערפתו:

גמ' (טו) תניא לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו ואסור בהנאה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר, ולא ימיתנו לא בקנה ולא במקל ולא בקרדום ולא במגירה אלא בקופיץ, ולא יכניסנו לחדר וינעול בפניו בשביל שימות, ואסור בגיזה ועבודה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר, וכבר איפסיקא הלכתא בהדיא כרבי יהודה:

סליק פירקא:

פרק שני

מתני' (טז) הלוקח עובר פרתו של גוי והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים. כהנים ולוים חייבין לא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: גמ' אמר רבי יצחק בר נחמני אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי אושעיא, ישראל שנתן מעות לגוי בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה, וגוי שנתן מעות לישראל בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטורה מן הבכורה. מאי בדיניהם [דף י.] (יז) אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה שנאמר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, מיד עמיתך הוא דבמשיכה מיד גוי או גוי מיד ישראל בכסף, ואימא מיד עמיתך הוא דליקני מיד גוי או לגוי לא ליקני, גופו קונה ממונו לא כל שכן, ואימא עד דאיכא תרתי, גופו באחת ממונו בשתים, ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה עמיתך בחדא אף גוי בחדא. הא מלתא אע"ג דשקלינן וטרינן בה בגמרא בפירוש לית הלכתא הכי, דרשב"ל לטעמיה דאמר משיכה מפורשת מן התורה, וקי"ל כרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות, ולדידיה ס"ל דאמימר דאמר משיכה בגוי קונה דקראי הכי מדרשי, לעמיתך בכסף לגוי במשיכה, וה"נ אמר אמימר בהדיא במסכת ע"ז בפרק השוכר דר' יוחנן כאמימר ס"ל, וסלקא נמי שמעתתא דהתם כוותיה, דאמרינן א"ל רבינא לרב אשי ת"ש דאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להישבון, ואי אמרת משיכה אינה קונה אמאי נהרג משום דצעריה לישראל, ומאי לא ניתן להישבון שאינו בתורת הישבון, אי הכי אימא סיפא בא אחד ונטלה ממנו נהרג עליה, בשלמא קמא צעריה לישראל אלא בתרא מאי עבד, אלא לאו משיכה בגוי קונה ש"מ. ומדאסיקנא ש"מ משיכה בגוי קונה ש"מ, אלמא סמכינן ארבי יוחנן בהכי ואידחיא ליה דיחויא דרב אשי, דאמר לעולם אימא לך משיכה בגוי אינה קונה. והכא בשמעתין נמי הוינן בהא, דתניא הלוקח גרוטאות מן הגויים ונמצא בהם עבודה [דף י:] זרה אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר, ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח, ואסיק רבינא מדסיפא משיכה קונה ואע"פ שנתן מעות אי משך אין אי לא משך לא, רישא נמי משיכה קונה וכו', ואזדא לטעמיה דפשטא ליה התם כאמימר, אבל מעות הוו להו כמטלטלי, הלכך ישראל שנתן מעות לגוי בבהמתו אם לא משך לא קנה ופטורה מן הבכורה, וגוי שנתן מעות לישראל בבהמתו אם לא משך לא קנה וחייבת בבכורה, ואם משכו אע"פ שלא נתן מעות קנה, הלכך זו שקנה גוי פטורה ושקנה ישראל חייבת בבכורה. ובעל הלכות נמי הכי אמר, ישראל שנתן מעות לגוי על בהמתו ולא משכה וילדה ברשות

הגוי פטורה מן הבכורה, והכי נמי פסק רבינו הגאון בספר המקח דמשיכה בגוי קונה כאמימר. אלא דתמיהא לן דמזכי שטרא לבי תרי, דקא פסק נמי כי הא דאמר להו רב להנהו סבוותא, כי כייליתו חמרא לגויים אקדימו ושקולו זוזי מינייהו וכו', והא אמימר דאמר משיכה קונה אוקמה לדרב בדאיכא עכבת יין אפומא דמנא דקמא קמא אינסיך, ולא כרשב"ג דאמר ימכר כולו לגויים חוץ מדמי יין נסך שבו, ואנן הא קי"ל כרשב"ג דאמר סתם יין אפילו יין ביין, הילכך ליתא לדרב אלא אפילו לא שקל זוזי מינייהו עד דכייל להו שרי, דהא מעידנא דמשכיה [**דף יא**.] קנייה יין נסך לא הוי למתסר בהנאה עד דנגע ביה בגופיה דחמרא ומשכשך ביה בכוונה, ואפילו כייל נמי ורמי למנא דאית ביה עכבת יין כרשב"ג:

מתני' המקבל צאן ברזל מן הגוי ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין, העמיד ולדות תחת אמותיהן [ולדי ולדות] פטורין ולדי ולדי ולדות חייבין, רשב"ג אומר אפילו עד עשרה דורות פטורין שאחריותן לגוי:

גמ' למימרא דברשותא דמרה קיימא, ורמינהו אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אלמא ברשותא דמקבל קיימא, אמר אביי לא קשיא מתניתין דמקבל עלה מרה אונסא וזולא ולא מחייב ישראל אלא במיתה, אבל ההיא דאיזהו נשך בדלא קביל עליה אונסא וזולא אלא הכל על המקבל. ואתקיף עלה רבא ודחייה (יח) ופרקינן, אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה אונסא וזולא, והכא היינו טעמא דכיון דאילו אתי גוי ובעי זוזי ולא יהיב ליה תפיס לה לבהמה, ואי לא משכח בהמה תפיס ולדות דידה הו"ל יד גוי באמצע, וכל יד גוי באמצע פטורה מן הבכורה, [**דף יא**:] וכן הלכתא. (יט) אמר רב הונא ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין, ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין ולדי ולדי ולדות חייבין, ופירוש לרב הונא רביעי לצאן ברזל ינתן לכהן ולרב יהודה חמישי, ולא איפסיקא בגמרא הלכתא כמאן הלכך רביעי ספיקא הוי: מתני' רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנים חייב:

גמ' כי אתא רב אושעיא מנהרדעא אייתי מתניתא בידיה, רחל בת עז ועז בת רחל רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין, ואוקימנא לענין בכורה והכא במאי עסקינן ברחל בת רחל (ועז) בת עז, מר סבר זיל בתר אימיה ומר סבר זיל בתר אימא דאימיה, ואיבעית אימא ברחל בת עז בת רחל מר סבר חזרו שיות למקומן ומר סבר לא חזרו והלכתא כרבנן. אמר רב אחא בר יעקב הכל מודים שאין לוקין על צמרו משום כלאים שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים, מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אלא בעינן כבש בן כבשה ששת ימי בראשית. אמר רב פפא הכל מודים שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא

תלבש שעטנז גדילים תעשה לך, מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה, ודוקא דמוחזק שנוי בדריה אבל לא איתחזק מיחש ודאי לא חיישינן דלמא הוה בהו שנוי, דאם כן צמר לתכלת לעולם לא משכחת לה אלא כולהו בהמות במינן יולדות: מתני' רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהם כאחד, רבי יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה', (כ) וחכמים אומרים אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן, רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה, רבי עקיבא אומר משמנין ביניהם והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר, מת אחד מהם ר' טרפון אומר יחלוקו רבי עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. שתי רחלות שלא בכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן, זכר ונקבה הזכר לכהן, שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן, רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה ר"ע אומר משמנין ביניהם, והשני ירעה עד שיסתאב, וחייב במתנות, רבי יוסי פוטר. מת אחד מהם, רבי טרפון אומר יחלוקו רבי עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. שתי נקבות וזכר או ב' זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום. אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן, רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה [**דף יב**.] רבי עקיבא אומר וכו': גמ' מאי טעמא דרבי טרפון קסבר ההוא דבריא נפק ברישא, והלכתא כרבי עקיבא ורבי טרפון נמי חזר בו:

רבי עקיבא אומר משמנין ביניהם, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן והכהן נוטל כחוש, א"ל ר' חייא בר אבא לר' יוחנן משמנין ביניהם תנן, א"ל אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנה מסיפא, דקתני מת אחד מהם רבי טרפון אומר יחלוקו ור"ע אומר המע"ה, ואי משמנין ביניהם דכי הדדי פליגי הכא נמי ליפלגי גבי הדדי, אלא מאי משמנין ביניהם דא"ל לכהן אייתי ראיה דבכור הוא ושקול. והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות וכו' [ורבי מאיר מחייב] (כא) מאי טעמא דרבי מאיר, אמר ר' יוחנן הואיל וכהן בא עליו מב' צדדין, דא"ל אי בכור הוא דידי הוא כוליה ואי לאו בכור הוא הב לי מתנות מיניה. ור' יוסי מאי טעמא, אמר רבא עשו את שאינו זוכה כזוכה וקי"ל כרבי מאיר:

כב מת אחד מהם רבי טרפון אומר יחלוקו רבי עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה. אמר רבי חייא בר אבא אר"י משל דרבי טרפון למה הדבר דומה, לשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק, משל דר"ע למה הדבר דומה, לאחד שהפקיד אצל רועה בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואלא במאי פליגי, אמר רבא ואי תימא רב פפא הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק, ובאחד [**דף יב**:] שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה, לא נחלקו אלא בחצר בעל הבית ורועה כהן, רבי טרפון סבר אקנויי מקני ליה מקום בחצירו

דניחא ליה דליעבד מצוה, והו"ל כב' שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק, ור"ע סבר כיון דאית ליה פסידא לא מקני ליה מדעם, והו"ל כאחד שהפקיד אצל בעה"ב שהמוציא מחבירו עליו הראיה. הא דאמר רבא הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק, אוקימנא בפרק המפקיד כשהפקידו בעדרו של רועה שלא מדעתו דלא הו"ל למידק, והיינו משל דר' טרפון דלא אפשר ליה למידק הי דמר והי דמר, אבל אפקידו ליה מדעתו שתי בהמות ומתה אחת מהן ואינו יודע איזו מהן מתה, משלם לזה אחת ולזה אחת ונמצא מפסיד אחת משלו משום פשיעותא דיליה, דהו"ל למידק הי ניהו דאפקיד ליה מר והי ניהו דאפקיד ליה מר, כי היכי דלא ליחלף ליה אי מיתא חדא מינייהו, ולא מצי למימר להו אתון פשעתון בדידכו דלא קפדיתו אהדדי, דכיון דכל חד חדא הוא דאפקיד גביה לא הו"ל למפקד אהדדי, משום הך חששא דדילמא מיתה לה חדא מינייהו ולא ידעי דמאן היא דהא לא שכיחא בהא מיתה טפי מאידך, הילכך משלם לזה אחד ולזה אחד כשהודה מפי עצמו ובא לצאת ידי שמים, וא"נ לא בא לצאת ידי שמים אלא דקא תבעו ליה אינהו בבריא, וכל אחד [**דף יג.**] ואחד אומר היה שלי, והוא אומר איני יודע, משלם לזה אחד ולזה אחד דאיהו פשע בדידהו אינהו לא פשעי, ואע"ג דמספיקא לא מפקינן ממונא, כל היכא דפשע מחייב, והכי נמי משמע בהלכות גדולות דרבינו ז"ל כדכתבינן:

מתני' יוצא דופן והבא אחריו, רבי טרפון אומר [שניהם] ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים, רבי עקיבא אומר שניהם אינם בכור, הראשון משום שאינו פטר רחם והשני משום שקדמו אחר:

גמ' (כג) במאי קא מיפלגי רבי טרפון מספקא ליה בכור לדבר אחד אי הוי בכור אי לא הוי בכור, ור"ע פשיטא ליה דבכור לדבר אחד לא הוי בכור, וקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחבירו ורבי טרפון חבירו היה:

ת"ר קדש לי כל בכור, (כד) יכול אפילו נקבה תלמוד לומר זכר, אי זכר יכול אפילו יצאת נקבה לפניו, ת"ל פטר רחם, אי פטר רחם יכול אפילו יצא אחר יוצא דופן, ת"ל בכור, ולא תימא הני מילי היכא דיצא זכר [**דף יג.**] דרך דופן וזכר דרך רחם, אלא אפילו יצאת נקבה דרך דופן וזכר דרך רחם לא קדיש, וכן הלכתא:

סליק פירקא:

פרק שלישי

תני' הלוקח בהמה מן הגוי ואינו יודע אם בכרה אם לא בכרה, רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק, רחל בת שתי שנים ודאי לכהן מכאן ואילך ספק,

פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן מכאן ואילך ספק, א"ל רבי עקיבא אילו בולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדבריך, אלא אמרו סימן ולד בבהמה דקה טינוף, ובגסה שליא, ובאשה שפיר ושליא, זה הכלל כל שידוע שבכרה אין כאן לכהן כלום, ושלא בכרה הרי זה לכהן ואם ספק יאכל במומו לבעלים:

גמ' מכאן ואילך ספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות, ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן נינהו, ונימא דהאי ודאי מילד אוליד, לימא רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא. אמר רבינא אפילו תימא רבנן, כי אזלי רבנן בתר רובא ברובא דלא תלי ביה מעשה, אבל ברובא דתלי ביה מעשה לא אזלי בתר רובא, דמעוטא דלא תלי ביה מעשה עדיף מרובא דתלי ביה מעשה, מאי מעשה אי עלה עליה זכר אי לא עלה עליה זכר, וקי"ל בהא כרבי ישמעאל דלא אשכחן לרבנן דפליגי עליה בהכי: ת"ר עז בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק, וחמורה כפרה, ר' יוסי בר יהודה אומר חמורה בת ד' שנים עד כאן דברי רבי ישמעאל, כשנאמרו דברים לפני ר' יהושע אמר להם צאו אמרו לו לרבי ישמעאל טעית, אילו בולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדבריך, אלא אמרו סימן הולד בבהמה דקה טינוף, ובגסה שליא, ובאשה שפיר ושליא, ואני אין אני אומר כן אלא עז שטנפה בת ששה יולדת בתוך שנתה, רחל שטנפה בת שנתה יולדת בתוך שתים, אמר ר"ע אני לא באתי לידי מדה כזאת, אלא כל שידוע שבכרה אין כאן לכהן כלום, וכל שלא בכרה הרי זה לכהן, ואם ספק יאכל במומו לבעלים. במאי קא מיפלגי ר' ישמעאל ורבי יהושע, לימא בטינוף פוטר קא מיפלגי, דרבי ישמעאל סבר טינוף אינו פוטר ורבי יהושע סבר טינוף פוטר, אי דחזינן דטניף דכ"ע לא פליגי דטינוף פוטר, והכא במטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה קא מיפלגי, דרבי ישמעאל סבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה, והא מדאוליד ודאי לא טניף, (כה) ורבי יהושע סבר מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה והלכתא כרבי יהושע כגמריה דמטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה, והיינו רבי עקיבא דמתני'. ולאו למימרא דחוששין לטינוף דהא מיעוטא היא, דמיעוט בהמות מפילות ואין חוששין למיעוט, כדתנן יצאת מלאה חוששת רבי יהושע אומר אינה חוששת, אלא דאי טניף ואמר רועה חכם דטינוף ולד הוא, וחזרה וילדה בתוך שנתה, לא אמרינן מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה והאי מדאוליד לא טינוף ולד הוה, אלא מטנפת וחוזרת ויולדת בתוך שנתה ונפטרה מן הבכורה משום טינוף קמא על פי רועה, והני מילי דטניף פחותה מבת ששה, אבל טנפה בסוף ששה וחזרה וילדה בתוך [**דף יד**.] שנתה [לאו] טנוף הוא, דלא קי"ל כסבריה דרבי יהושע אלא כגמריה דהיינו רבי עקיבא דמתני', דקאמר אילו בולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדבריך, דס"ל יולדת אינה חוזרת

ויולדת בתוך שנתה, ומנטפת בתוך ששה כיולדת דמיא דחד טעמא הוא משום דזעירי, דאמר זעירי אין טינוף פחות מל' יום. ומסתברא לן דכי אין חוששין לטינוף משום דהוא מיעוט ולמיעוטא לא חיישינן, דוקא לגבי בכור גופיה לאכשוריה למזבח ולמלקא עליה בגיזה ועבודה ולמנהג בגופיה כל דיני בכור ודאי, אבל לאפוקי כהן מינייהו דבעלים לא מפיק, דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב אלא זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה. הלכך כל שלקח בהמה מן הגוי חוששין שמא נפטרה בטינוף והבא ראשון נאכל במומו לבעלים, וכן הלכתא:

א"ר עקיבא אני לא באתי לידי מדה הזאת וכו', מאי איכא בין ר"ע לר' יהושע, א"ר חנינא מסורא חלב פוטר איכא בינייהו, רבי יהושע סבר חלב פוטר הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות אינן חולבות אלא אם כן יולדות, ור"ע סבר הא איכא מעוטות דחולבות אע"פ שאינם יולדות, (כו) והלכתא כרבי יהושע:

היכי דמי טינוף, אמר רב כדאמרי רעותא דצלתא אצר חיותא, ושמואל אמר בעבועי דדמא, וצריך להראות לחכם, חכם מנא ידע, אמר רב פפא רועה חכם. (כז) והא דתנן סימן הולד בדקה טינוף, ובגסה שליא, ובאשה שפיר ושליא, ואילו שפיר בבהמה לא דוקא בצלול, אבל בעכור ספיקא הוי, והבא אחריו נאכל במומו לבעלים, והכין סלקא לן שמעתתא במסכת נדה בפרק המפלת. (כח) וגרסינן נמי התם בהמה שיצאת מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק, והוינן בה ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשיט הוא, ופריק רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר בבכורה, ומיעוט יולדות דבר שאינו פוטר בבכורה, ורוב היולדות מטנפות, וזו הואיל ולא טנפה איתרע ליה רובא:

כט מצינו לוקח מן הגוי, לוקח מן ישראל מאי, אמר רב (חסדא) בכור ודאי, דאם איתא דבכרה אשתבוחי הוה משתבח ליה, ושמואל אמר בכור ספק אימר לשחיטה קא בעי, ור' יוחנן אמר חולין ודאין, מאי טעמא אם איתא דלא בכרה כיון דאיכא איסורא אודעי הוה מודע ליה, תניא כוותיה [**דף יד**:] דר' יוחנן אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע: מתני' רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה:

גמ' א"ר יוחנן (ל) תקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה, ואיפסיקא הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב דמשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי:

מתניתין בפרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ונפטרה מן הבכורה, (לא) מאי טעמא אמר רב איקא בריה דרב יימר רוב בהמות יולדות דבר הקדוש

בבכורה, ומיעוט יולדות דבר שאינו קדוש בבכורה, מאי נינהו נדמה, וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות, סמוך מעוטא למחצה והוה ליה זכרים מעוטא. ודקו רבנן גבי חררת דם נמי נימא הכי, וניחא להו הכא כדי [**דף טו**.] לפרסמה שנפטרה מן הבכורה הוא וכדרבי יוחנן, אבל התם אינו צריך לפרסם הדבר שכבר מפורסם הוא שאין שליא בלא ולד ונפטרה. (לב) ותנן התם המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים, יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרה מן הבכורה, הא דקתני מתניתין ונפטרה מן הבכורה אמחתך נמי קאי דלא גרע מחררת דם ושליא דפטור, ותנן נמי גבי אדם כי האי גוונא, המפלת סנדל או שליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, ובבהמה נמי הכי הוא, ולית בה מלתא ספיקא, ואשכחן לחד מרבוותא דכתב מבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך והבא אחריו בכור:

לג אתמר יצא שליש ומכרו לגוי וחזר ויצא שליש אחר, ר"ה אמר קדוש רבה אמר אינו קדוש, ר"ה אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש, וכיון דנפק ליה רובא איגלאי מלתא למפרע דמעיקרא הוא קדוש, ומאי דזבין לגוי לאו כלום זבין, ורבה אומר אינו קדוש קסבר מכאן ולהבא קדוש, ומאי דזבין שפיר זבין. ואזדו לטעמייהו, דאתמר יצא שליש דרך דופן ושני שלישים דרך רחם, ר"ה אמר אינו קדוש, רב הונא לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש ורובא קמא ליתיה ברחם, רבה אמר קדוש, רבה לטעמיה דאמר מכאן ולהבא הוא קדוש ורובא דרך רחם נפק, ומסתברא דהלכתא כרבה דבתרא הוא, ועוד דייקא מתניתין כוותיה, וסוגיין נמי [**דף טו**:] הכי ואיכא מאן דכתב כדרב הונא: (לד) בעי רבא הלכו באברין אחר הרוב או לא הלכו באברין אחר הרוב אי דיצא רובו במיעוט אבר ודאי לא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רוב אבר וכילוד הוא, אלא כגון שיצא חציו ברוב אבר, ההוא מעוטא דגוואי מהו למשדייה בתר רוב אבר, ולא איפשיטא:

לה בעי רבא כרכו בסיב מהו, בטליתו מהו, בשליתו מהו, בשליתו ארחיה הוא, אלא בשליא אחרת מהו, כרכתו אחותו והוציאתו מהו. קשיא לן הכא הא דאיתמר במכילתא [**דף טז**.] בפרק קמא גבי ילדה שני זכרים, נהי דאי אפשר לצמצם חציצה מיהא איכא, ופריק רב אשי מין במינו אינו חוצץ, ומסתברא ספוקי מספקא ליה דילמא טעמא דרבנן התם משום דמקצת רחם מקדש, אבל מין במינו חוצץ בבכור דפטר רחם אמר רחמנא וכל דלא נגע ברחם לאו פטר רחם הוא, ורב אשי נמי אפשר דלא בסברא דקושטא מהדר הכי אלא בדרך דחויא הוא דאמר הכי, לומר דמהא לא תפשוט, הילכך קמה לה בעיא דרבא ולא איפשיטא, וכבר ברירנא דינא דספק בכורות:

אמר רב הונא שמעתי שתי פיקות אחת של שתי ואחת של ערב ואין לי לפרש, [כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן שלש פיקות שמעתי אחת של שתי ואחת של ערב] ואחת פיקה גדולה של סקאין ואין לי לפרש, כי אתא רבין פירשה משמיה דרבי יוחנן, של אשה כשל שתי, ושל בהמה כשל ערב, פיקה גדולה של העמים וכו', (לו) הך שמעתא חזינא למכתבא משום דאית בה למקצת רבוותא פירושא דלא דאיק, והכין כתב, בהמה שיצאת מליאה ובאה ריקנית הבא אחריה בכור מספק שמא דבר שאינו קדוש בבכורה הפילה, ואין לנפלי בהמה פטירת רחם עד שיעגילו ראש כפיקה של ערב, והאי פירושא ליתיה דהך מלתא לאו לענין בכורות אמירא, דהא אפילו בעבועי דדמא פטיר בה לשמואל, ואפילו תימא דרב פליג [**דף טז**:] עליה דלא פטר בעבועי דדמא, מיהו עיגול ראש ודאי לא בעי, דהא טינוף תנן. (לז) ואי אמרת היינו טעמא דפטר משום דאמרינן ולד הוה אלא שנימוק, אי הכי הו"ל ספק שמא לא העגיל ראש כפיקה, והבא אחריו ספק בכור בעי למהוי, מדפטור לגמרי לא בעינן עגול ראש. ועוד חררת דם ששנינו במשנתינו למה פוטר, הא ליכא כלל ראש לא עגול ולא שאינו עגול, ואפילו חיתוך צורת ולד אין בה. ותו דאפילו גבי אשה לא בעינן עגול ראש כפיקה, שהרי אמרו צורת ולד באשה ארבעים יום. ותנן נמי בבכורות המפלת סנדל או שליא ושפיר מרוקם הבא אחריהן בכור לנחלה ואינו בכור לכהן. ותנן נמי גבי נדה בפרק המפלת ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה, תנו רבנן איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת ברייתו מראשו שתי עיניו כשני טיפין של זבוב שני חוטמיו כשני טיפין של זבוב פיו פתוח כחוט השערה וגוייתו כעדשה וחתוך ידים ורגלים אין לו. אלא ודאי הך שמעתא לענין טומאה אתמר, ולא לענין יצירת הולד באשה ובבהמה לגבי ולדות ובכורות. תדע דלא אמרינן אין לנפלים פטירת רחם אי נמי יצירה, אלא פתיחת הקבר קאמרינן, והכי פירושא דוקא דהך מתניתין, דתנן לענין אהל בפרק ז' דאהלות האשה שהיא מקשה לילד והוציאוה מבית לבית הראשון טמא מספק והשני ודאי משום דטומאה יוצאה דרך פתח הקבר, אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא ניטלת באגפים, אבל אם היתה מהלכת טהור, שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך, אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה, דפחות מכאן אין הקבר נפתח קודם יציאתה, והוי ליה טומאה טמונה ואינה בוקעת ויוצאה, לפיכך הבית הראשון טהור. ומאי דאיתמר נמי בבהמה בכהאי גוונא הוה, דתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו טהור, משום דהויא לה טומאה בלועה ולא מיטמיא, ומשנפתח הקבר ודאי אם הושיט ידו ונגע בו טמא, וקאמרינן השתא דאין לנפלים דבהמה פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה של ערב. האי הוא פירושא דוקא

דשמעתא בלא קושיא ובלא ספק, והכי נמי פירשו לה רבנן קשישי. ולענין בכורות הא לא איתברר בגמרא יצירת הולד בבהמה כמה, הלכך ליכא למיקם עלה דמילתא אלא על פי רועה חכם דחזי ליה לטינוף כדאמר לעיל בשמעתין, וכן הלכתא:

מתני' רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן הגוי אינו חושש שמא בנה של אחרת היה, נכנס לעדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו:

גמ' (לח) אמר רב הלכתא בכוליה פרקין בר מפלוגתא, ואוקימנא להא דרב אדרבן שמעון בן גמליאל דלא פליגי רבנן עליה אלא בברייתא, ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא. מאי ברייתא דתניא הלוקח [**דף יז.**] בהמה מניקה מן הגוי הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת, רשב"ג אומר הדבר בחזקתו, וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות יולדות, למחר השכים ומצא זכרים תלוים בזקנות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו. איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל אינה מרחמת אא"כ יולדת, הא היכא דאוליד מרחמא, או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא, למאי נפקא מינה למלקי עליה משום אותו ואת בנו. תא שמע נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ושאינן מבכירות מניקות, אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו, אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקה דידה ומרחמא דלא דידה, ובעיין לא איפשיטא. ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן (לט) ראה חזיר כרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא מורה צדק, מספקא ליה אי סבר רשב"ג יולדת מרחמת או אינה מרחמת, ואם תמצא לומר סבר רשב"ג יולדת מרחמת דמינה מרחמת דלאו מינה לא, או דלמא אפילו דלאו מינה נמי מרחמת. (מ) (הראשון) הא דאצטריכנן למפסק הלכתא כרשב"ג לפוטרה מן הבכורה, משכחת לה כגון דחזינן לה מקמי דאוליד לה והות חולבת ואשתהיא בתר הכי ואשכחן ולד כרוך אחריה, אבל אי לא חזינן לה מעיקרא חולבת, אלא שמצא בעדרו בהמה מניקה או שלקחה מן הגוי ודאי אפילו בלא ולד כרוך אחריה פטורה, דקי"ל חלב פוטר כדכתבינן לעיל. הדין היא סברא דילן, וחזינן [**דף יז:**] מאן דארהטא לשמעתא כולה כר"ע דאמר חלב אינו פוטר, ולא מסתבר לן טעמיה, משום דקי"ל אין חוששין למיעוט, ודכ"ע אין חולבות אא"כ יולדות, הלכך לית הלכתא כר"ע, וליכא לאוקמא לדרשב"ג כוותיה. וגרסינן בפרק הזרוע א"ר חסדא וכן תני רבי חייא ח' ספיקות נאמרו בגר ד' לחיוב וד' לפטור, קרבן אשתו וחלה ובכור בהמה טמאה ובכור

בהמה טהורה לחיוב, ראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור לפטור, מאי טעמא ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא:

[**דף יח.**] מתני' רבי יוסי בן המשולם אומר השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ, ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו, וכן התולש את השער לראות מקום המום: גמ' אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם, בעו מיניה מרב הונא כנגדו בי"ט מהו, טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז, וכנגדו בי"ט אסור משום דהו"ל עוקר דבר מגידולו, או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז, והכא היינו טעמא דשרי דהו"ל דבר שאין מתכוון ובי"ט מותר נמי, א"ל בי"ט מותר. איתמר נמי אמר רב הונא בר שלמיא כנגדו בי"ט מותר. ואקשינן ומי אמר רב הכי, והאמר רב הלכה כרבי יהודה, ומהדרינן לעולם סבר רב דבר שאינו מתכוון אסור, ותולש לאו היינו גוזז. ורמינן עלה מהא דתניא התולש כנף והקוטמו והמורטו חייב ג' חטאות, ואמר רבי שמעון בן לקיש תולש חייב משום גוזז, קוטם חייב משום מחתך, מורט חייב משום ממחק, ושנינן שאני כנף דהיינו אורחיה: (מ) (השני) הך שמעתתא אשכחן לחד מרבוותא דשמע ליה מינה דבעוף כנגדו בי"ט אסור, והכין כתב, השוחט בהמה בי"ט מותר לתלוש צמר למקום הסכין בידו, ובלבד שלא יזיזנו ממקומו אלא ישאר שם מסובך בשאר צמר הצואר, אבל בעוף לא ימרוט מפני שהוא דרכו ונמצא תולש בי"ט, אלו דבריו ז"ל. ואנן כי מעיינינן במלתא שפיר לא מסתברא לן הכי, דעד כאן לא איבעי להו כנגדו בי"ט מהו אלא גבי בהמה, משום דאי הוה שחיט לה בלא תלישת צמר לא איצטריך בתר שחיטה למיתלש מיניה ולא מידי, הלכך כיון דאפשר למשחט בלא תלישה, אי תליש הו"ל מלאכה שלא לצורך, ולא הותר בי"ט אלא צורך אוכל נפש ומש"ה אסורה בי"ט, אלא דאתינן למשרא לה מאנפא אחריתי, משום דבר שאין מתכוין, ורב שרי משום טעמא אחריני, דקסבר תולש בכה"ג דלאו אורחיה לא מיחייב משום גוזז, ומשום שמחת יום טוב נמי לכתחלה מותר, אבל בעוף אע"ג דלא שרי למעבד הכי מהני אנפי, משום דהיינו אורחיה ולאו דבר שאינו מתכוין הוא, דהא תליש ממש, ומתכוין לתלישה נמי הוא, דהא מהניא שחיטה לבתר תלישה, אפילו הכי כיון דמסקנא דתולש משום גוזז הוא, לא הוי משום עוקר דבר מגידולו דהוא תולדה דקוצר אלא תולש מן הקרקע, אבל כל דתליש מן בעלי חיים משום גוזז הוא דמחייב בלחוד, ומש"ה כי הוי כארחיה כגון עוף חייב משום גוזז ואי לאו ארחיה הויא מלאכה כלאחר יד ופטור ואף על גב דהוי כארחיה לעקור דבר מגידולו, (מא) והלכך כיון דגוזז הוא שרי למיתלש מן עוף קודם שחיטה, דודאי כיון דצריך הוא למיתלש לכוליה לבתר דשחיט ליה, אמאי לא תליש מקמי שחיטה

כמה דצריך ואפילו כוליה [**דף יח**:] מקמי שחיטה, מאי עבד הא סופו של יו"ט לדחות אצל מלאכה זו משום דאית בה צורך אוכל נפש, דודאי כל שלא לצורך ליכא פלוגתא בין מחיים בין לאחר ששחיט דבתרוייהו מיחייב כדאמרינן דתולש תולדה דגוזז הוא, וגוזז חיוביה בין מקמיה שחיטה בין לאחר שחיטה דלא אשכחן בה פלוגתא. ותניא נמי בתוספתא דמס' שבת הגוזז מן הבהמה מן החיה ומן העופות אפילו מן השלח מלא הסיט כפול חייב, וכיון דליכא איסורא בדמחיים טפי מלאחר שחיטה, וסופו למתלש לכוליה לבתר דשחיט ליה שניתנה יו"ט לדחות אצל מלאכה זו, אי בעי למתלש מחיים לצורך שחיטה ודאי פטור ומותר. וגרסינן בגמ' דמערבא בפרק כלל גדול בהאי עניינא הכי, תמן תנינן השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ וכו', רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש התולש בקדשים פטור, אמר רבי יעקב בר אחא ריש לקיש כדעתיה דאיתפלגון, התולש מן הקדשים רבי יוחנן אמר חייב ר"ל אמר פטור, רבי ירמיה בעי מיחלפא שיטתיה דריש לקיש דאיתפלגון, התולש כנף מן העוף המורטה והקוטמה חייב משום שלש, ולא דמיא עוף שאין לו גיזה תלישתה היא גיזתה, ברם הכא אינו חייב עד שיגזוז, תדע לך שהוא כן דתני התולש מן המתה תלישתה זו היא גיזתה, ברם הכא אינו חייב עד שיגזז. הך היא גמרא דמערבאי ומתפרש בה בהדיא דתולש מן העוף לאחר מיתה חייב משום גוזז כדמחייב מחיים, וכדתניא גבי בהמה אפילו מן השלח. וכיון דאיפשיטא לן מלתא הכי שמעינן מינה דשרי למתלש מצואר העוף כאורחא לשחיטה ועושה מקום לסכין, שהרי מעתה לצורך אוכל נפש הוא ולא מיתוסף בה איסורא טפי משום דעביד מחיים: ועוד איכא טעמא אחרינא להתירא, דקי"ל בכל השבת כולה הלכה כרבי שמעון בר ממוקצה מחמת איסור, והוא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, ורבא דהוא בתראה הכי ס"ל, ותולש כנף נמי לשחיטה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ולא מחייב עלה, הלכך אפילו לכתחלה נמי שריא משום שמחת יום טוב, דהא רב הונא ורב אמרו כנגדו ביו"ט מותר דלאו היינו אורחיה, ואע"ג דבעלמא אסור כדתנן הנוטל צפרניו זו בזו וכן שערו וכן שפמו וכו' וחכמים אוסרים משום שבות, הכא משום שמחת יו"ט לא גזור בה רבנן, הלכך לדידן נמי במלאכה שאינה צריכה לגופה לא גזור נמי משום שמחת יו"ט, וכ"ש דהא סופה של מלאכה ליעשות בו ביום ולא מחזי כעובדין דחול. הדין הוא סברא דילן ומילי נהירי ותריצי נינהו וליכא למנדא מנייהו: ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו, אמר רבי אסי ארשב"ל ל"ש אלא ביד אבל בכלי אסור, והא קתני עושה מקום בקופיץ מכאן ומכאן, תני לקופיץ: וכן התולש את השער לראות מקום המום איבעיא להו לכתחלה או דיעבד, א"ר ירמיה ת"ש צמר המסובך באזן הבכור, ר' יוסי

בן המשולם אומר תולשו ומראה את מומו, ש"מ לכתחלה קאמר, א"ר מרי אף אנן נמי תנינא, וכן התולש את השער לראות מקום המום, מאי וכן, אילימא שלא יזיזנו, השתא ומה שוחט דשחיטתו מוכחת עליו אמרת לא יזיזנו, לראות מקום המום מיבעיא, אלא לאו אתולש וש"מ לכתחלה ש"מ: מתני' שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו, עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים (מב) דברי רבי יהודה, אמר רבי יוסי לא בזה התיר עקביא [**דף יט**.] בן מהללאל, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ מת, בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין:

גמ' א"ר נחמן הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה, דתנן הוא היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו וחכמים אוסרים, ואמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא, דתנן צמר המדולדל בבכור את שנראה עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה עם הגיזה אסור, מני אילימא רבי יוסי, ובמאי אילימא בשחטו, בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי משרא שרי, ואלא במת אי רבנן אידי ואידי מיסר אסרי ואי עקביא איפכא מבעי ליה, נראה עם הגיזה אסור, דמיתה קאסרה לה, אינו נראה עם הגיזה מותר, דמעיקרא תלוש הוה, אלא פשיטא רבי יהודה, ובמאי אילימא במת בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי מיסר אסרי, אלא לאו בשחטו, ואי עקביא אידי ואידי משרא שרי, אלא לאו רבנן היא, וש"מ בשחטו פליגי ש"מ, הלכך שער בכור שנתלש מחיים לעולם אסור ל"ש תלש ל"ש נשר בין שמת בין ששחטו ואפי' התירו מומחה, מאי טעמא גזירה דלמא אתי לשהווייה:

מתני' צמר המדולדל בבכור את שנראה עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה עם הגיזה אסור:

גמ' היכי דמי אינו נראה עם הגיזה, אמר רבי אילעא אמר רבי שמעון בן לקיש כל שעיקרו הפוך כלפי ראשו, רב נתן בר אושעיא אמר כל שאינו מתמעך עם הגיזה, וכיון דלא איפסקא הלכתא כחד מינייהו נקטינן לחומרא, הלכך כל שעיקרו הפוך ואת שאינו מתמעך עם הגיזה תרוייהו אסור:

מתניתין במס' ערלה האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד, משער הנזיר ומפטר חמור בשק ידלק השק, ואוקימנא במסכת תמורה בדעבד מינה צרפתא, הא לא"ה שרי דבטיל ברובא:

תנן בפרק טבול יום אמר רבי חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה, אמר רבי עקיבא מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו, וחכמים אומרים לא ראינו אינה ראיה אלא יוצא לבית השריפה, ואתמר [**דף**

יט:] עלה בגמרא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה כרבי עקיבא, ואפילו רבי עקיבא לא קאמר אלא כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא, והלכה כדברי חכמים הבשר בקבורה ועור בשריפה:

סליק פירקא:

פרק רביעי

מתני' עד כמה ישראל חייבין ליטפל בבכור בהמה בדקה שלשים יום ובגסה חמשים יום, ר' יוסי אומר בדקה שלשה חדשים, אמר לו הכהן בתוך הזמן הזה תנהו לי הרי זה לא יתננו לו, ואם היה בעל מום וא"ל תנהו $CD לי ואוכלנו מותר, ובשעת המקדש אם היה תמים וא"ל תן לי ואקריבנו מותר:

גמ' מאי טעמא לא יתננו לו, אמר רב ששת מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. תנו רבנן הכהנים והלוים והעניים המסייעין בבית הרועים ובבית הגרנות ובבית המטבחיים אין להם תרומה ומעשרות בשכרן, ואם עשו כן חללו, ועליהם הכתוב [**דף כ.**] אומר שחתם ברית הלוי אמר ה' צבאות, ואומר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו, ובקשו חכמים לקנסן ומפרישין עליהן תרומה משלהם, ומפני מה לא קנסום דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. ובכולן יש בהם טובת הנאה לבעלים, כיצד ישראל שהפריש תרומה מכריו מצאו ישראל אחר א"ל הילך סלע זה ותנהו לבן בתי כהן מותר, ואם היה כהן לכהן אסור. (מג) וה"מ בתרומות ומעשרות, אבל במתנות כהונה כגון בכורות אי נמי זרוע ולחיים וקיבה לא, מ"ט תרומה דקדושת הגוף היא כיון דלא מיתחלא לא אתי למטעי בה, אבל הני דקדושת דמים נינהו דאי בעי מאכיל להו לישראל אתי למטעי בהו, סבר תתחלא קדושתייהו אארבע זוזי ואתי למינהג בהו מנהג חולין וכן הלכתא:

מד מתני' החלה נאכלת עם הזר על השולחן וניתנת לכל כהן שירצה, ואלו ניתנים לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז ושמן שריפה וקדשי המקדש וכו', וחזינן ביה תרין פירושי, איכא דאמרי ניתנים לכל כהן שירצה ואפילו לעם הארץ, ואשכחן עליה קושיא דבפרק הזרוע גרסינן עלייהו מנין שאין נותנים מתנות לכהן ע"ה וכו', [**דף כ:**] ואקשינן נמי התם אטו חזה ושוק לאו בדיינין מחלקי וכולא מלתא כדאיתא התם, אלמא אין ניתנין לעם הארץ, ואיכא דאמרי לכל כהן אע"פ שאין משמר שלו, ופירושא קמא עיקר ולישנא בתרא ליתיה, והכי אשכחן לה בגמרא דמערבאי במס' חלה וניתנת לכל כהן בין לכהן חבר בין לכהן עם הארץ, סיפא דמתניתין רבי יהודה אוסר בבכורים, מפרש נמי עלה התם רבי יהודה

כדעתיה, דרבי יהודה אומר אין נותנין אותן אלא לחבר בטובה, אבל לכהן שאין משמר שלו מפורש, התם יש מהן לאנשי משמר ויש מהן לכל כהן, הבכורות והבכורים לאנשי משמר ושאר כולם לכל כהן, אבל פרוקא דקושיין אמרי בה רבנן, [**דף כא.**] במקום שיש חבר לחבר במקום שאין חבר אפילו לעם הארץ, ולא צריך למטרח בתר חבר או לעכבם עד שיבא חכם:

מה אמר רבא תרומת חוצה לארץ אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות, רב חמא יהיב ליה לשמעיה:

מו אמר [**דף כא.**:] שמואל תרומת חו"ל מבטלה ברוב, רבה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו:

[**דף כב.**] (מז) רב הונא בריה דרב יהושע כי מתרמי ליה חמרא דתרומה רמי תרתי נטלי דחולין וחדא נטלא דתרומה, מכאן ואילך שקיל חדא ורמי חדא, דסבר הנך תרי דפיישן חולין נינהו, אבל רמי חדא ושקיל חדא לא. הא דשמואל איפליגו בה רבוותא, איכא מאן דמפרש מבטלה ברוב לאוכלה בימי טומאתו, כדהוה עביד רבה, ועובדא דרבה פירושא הוא למלתיה דשמואל, למימרא דאיהו סבר לה כשמואל, והוה עביד בה עובדא, אבל למיכלה זר לא מיבטלא בהכי, ומסייע לה להך סברא מדגרסינן במנחות בפרק רבי ישמעאל חלת גוי בארץ ותרומתו בחו"ל מודיעין אותו שהוא פטור, וחלתו נאכלת לזרים, ותרומתו אינה מדמעת, ושמעת מינה דתרומת ישראל בחוצה לארץ מדמעת, ואיכא מאן דאמר דהא דשמואל אפילו לאכלה זר נמי בטילא ברובא, דסתמא אתמר ולבטלה לגמרי משמע, והא דתניא ותרומתו אינה מדמעת, דשמעת מינה הא של ישראל מדמעת, במחצה על מחצה היא, והא דקתני אינה מדמעת ולא קתני אינה אוסרת, למידק מינה הא תרומתו בארץ אסורה ומדמעת, דאפילו עד מאה מדמעת כשל ישראל, אי משום דמירוח הגוי אינו פוטר, אי משום גזירה משום בעלי כיסין כדמפורש התם בגמרא, ולעולם אימא לך בטלה ברוב לגמרי אפילו לאוכלה זר. והך סברא בתרא טפי עדיף, דאי כטעמא קמא הוה לן למימרא בגמרא בדשמואל מבטלה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו, אי נמי לימא סתם רבה מבטיל לה ברוב כדאמר שמואל, מדלא פירשו בהא ומסיימו בהא דשמואל לבטלה לגמרי אתמר, ורבה הוה כהן והוה סמיך עלה לאכלה בימי טומאתו, ומאי דהוה עביד מפרש בגמרא, וה"ה לאכלה זר. ואשכחן לה להך סברא סייעתא בגמרא דמערבאי כדבעינן למימר קמן, הלכך חלת חוצה לארץ שחזרה לתוך העיסה בטלה ברוב ואכיל לה אפילו זר וכן הלכתא:

אמר שמואל אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, והני מילי באכילה אבל בנגיעה לית לן בה. אמר רבינא הלכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן, ואי ליכא כהן קטן שקלא פורתא בריש מסא ושדיא לה בנורא והדר מפרשא חלה אחריתי שלא תשכח תורת חלה ואכיל לה כהן גדול. הא דאמר רבינא דאי ליכא כהן קטן שקלא פורתא בריש מסא וכו', שמעינן מינה דלא מחייב בחוצה לארץ לאפרושי שתי חלות אלא בכה"ג דאסירא לכהן גדול כטעמא דמפורש הכא בגמרא, אבל בעלמא חדא חלה מפריש ויהיב לה לכהן. ומקצת דוכתי דנהוג דמפרשי תרתי חלות, אימור משום דשכיחא בהו טומאה עבדי הכי כרבינא. והא דתנן רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה, מא"י עד כזיב חלה אחת, מכזיב ועד הנהר ועד אמנה ב' חלות אחת לאור ואחת לכהן, של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור, מהנהר ומאמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן, של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור, ופרישו עליה בגמרא דבני מערבא, מכזיב ועד הנהר ועד אמנה של אור יש לה שיעור שהיא דבר [**דף כב**:] תורה, ושל כהן אין לה שיעור שהיא מדבריהם, מן הנהר ומאמנה ולפנים זו וזו מדבריהם, מוטב לרבות בנאכלת ולא לרבות בנשרפת, אלמא אפילו בחוץ לארץ דהוא מדבריהם בעי לאפרושי ב' חלות, ההיא לא קשיא דלא אמר ר"ג הכי אלא בסוריא, וסיפא דמתניתין אירשא קיימא דקתני ר"ג אומר ב' חלות בסוריא רבי אליעזר אומר חלה אחת, ובסוריא הוא דאזיל לטעמיה בהך סיפא ואמר מהנהר ומאמנה ולפנים דהיינו ככל סוריא ב' חלות, וטעמא דמלתא משום דסוריא כא"י דמיא, והתם צריך לאפרושי תרתי כדפרישו מערבאי ויפריש לאור ולא יפריש לכהן שלא יהו אומרין ראינו תרומה טמאה נאכלת, אבל בשאר מקומות שהן חוץ לארץ לגמרי ולא אתי לאחלופי לא מחייב לאפרושי אלא חדא חלה, דעד כאן לא פליגי רבן גמליאל ור"א ברישא דמתניתין אלא בסוריא, אבל בחוץ לארץ דברי הכל חלה אחת לכהן ומסתברא דאית לה שיעור כדתנן שיעור החלה א' מכ"ד, ואף על גב דלא אשכחן בהדיא שיעורא לדחוצה לארץ, כיון דהיא נאכלת היא צריכה שיעור דומיא דמאמנה ולפנים דמרבו בנאכלת, והכי כתבי מקצת רבוותא. ואיכא מ"ד האידנא כיון דליכא למטעא בחלה טהורה דהא בטלה טהרה בכל מקום, אף בכל א"י אין מפרישין אלא חלה אחת לאור:

רב נחמן ורב עמרם ורמי בר חמא הוו קא אזלי בארבא, סליק רב עמרם לאפנויי, אתאי ההיא איתתא לקמייהו, אמרה להו טמא מת מהו שיטבול ויאכל מתרומה בחוצה לארץ, אמר ליה רב נחמן לרמי בר חמא וכי הזאה יש לנו, א"ל רמי בר חמא לא ליחוש ליה לסבא, אדהכי אתא רב עמרם אמר להו הכי אמר רב טמא מת טובל ואוכל בתרומת חוץ

לארץ ולית הלכתא כוותיה, ואמר מר זוטרא משמיה דרב ששת טמא שרץ טובל ואוכל בתרומה בחוץ לארץ ולית הלכתא כוותיה, הלכך בין טמא שרץ בין טמא מת אוכלין בתרומת חוצה לארץ ואינן צריכין טבילה, שאינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וכן הלכתא:

מח גרסינן במנחות בעי רבא גלגול גוי מהו, מיתני תנן גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק חייב, הא מאן קתני לה דברי הכל היא, או דלמא רבי יוסי ור"ש תנו לה דפטרי במירוח הגוי, אבל ר"מ ור' יהודה דמחייבי גמרי ראשית ראשית מהתם, הדר אמר רבא למאן דאמר מירוח גוי פוטר גלגול גוי פוטר, למאן דאמר מירוח הגוי אינו פוטר גלגול הגוי אינו פוטר, (מט) וקי"ל כמאן דאמר מירוח הגוי פוטר, דר' יוסי הוא דאמר הכי ורבי יוסי נימוקו עמו, הלכך גלגול הגוי נמי פוטר. (נ) וקאמרי רבנן דהני מילי בשל עצמן כגון שגלגל עיסתו ומכרה לישראל [**דף כג.**] או שנתגייר, (נא) אבל גלגול גוי בשל ישראל חייב, והכי נמי אתמר משמיה דרבינו הגדול ז"ל כדכתבינן:

הלכות חלה להרמב"ן

תנן התם במסכת חלה חמשה דברים חייבין בחלה החטים והשעורים והכוסמין ושבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה, ומצטרפין זה עם זה, ואסורין בחדש מלפני הפסח: תנא כוסמין מין חיטין, שבולת שועל מין שעורין, כוסמין גולבא, שיפון דישרא, שבולת שועל שבלי תעלי, הני אין אורז ודוחן לא, מנא הני מילי אמר רשב"ל אתיא לחם לחם ממצה, התם גופא מנא לן ארשב"ל וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ראב"י אמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, דברים הבאין לידי חימוץ אדם יוצא בהן י"ח בפסח, יצאו אלו שאינן באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון:

מתני' אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות, הלקט השכחה והפיאה וההפקר (א) ומעשר ראשון שניטלה תרומתו (ב) ומע"ש והקדש שנפדו ומותר העומר ותבואה שלא הביאה שליש, רבי אליעזר אומר תבואה שלא הביאה [**דף כד:**] שליש פטורה מן החלה. אלו חייבים במעשרות ופטורין מן החלה, האורז והדוחן והפרגין והשומשומין וקטנית ופחות מחמשת רביעים בתבואה, הסופגנין והדובשנין והאסקריטין וחלת המשרת והמדומע פטורין מן החלה, ודוקא נדמע עד שלא גלגלה, אבל משגלגלה חייבת כדקתני לקמן עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה, [**דף כו.**] וכן הקנובקאות חייבות (ג) אמר רשב"ל הללו מעשה

אלפסין הן ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין, והללו שעשאן בחמה. דכ"ע בין לרבי יוחנן בין לרשב"ל הרתיח ולבסוף הדביק חייב בחלה דנהמא הוא, כי פליגי בשהדביק ולבסוף הרתיח, רשב"ל סבר כמעשה חמה הוא ופטירי, ורבי יוחנן סבר מעשה אלפס לא שנא הרתיח ולבסוף הדביק ולא שנא הדביק ולבסוף הרתיח נהמא הוא וחייב בחלה ואדם יוצא בה י"ח בפסח, והלכתא כרבי יוחנן, דאמר רבא הלכתא כר"ל בהני תלת, הא בעלמא כר"י, והכי נמי פסקה רבינו הגדול ז"ל בהלכות. (ד) אלא מיהו אשכחן לחד מרבוותא במלתא פירושא דלא דייק, דקאמר האי מעשה אלפס דפטר ר"ל ומחייב רבי יוחנן, דוקא בדלית ליה גלגול מעיקרא, אלא כולהו בלילתן רכה נינהו דיהיב מים בקמח ויהיב להו באלפס או בחמה עד דאפו, והכי נמי מתפרש ליה ההיא דאמרינן התם מצה העשויה באלפס שאינה ראויה ליעשות אלא באלפס, אבל היכא דגלגל עיסה בחטים וטמטמה בשעורים, לא שנא באלפס ולא שנא בחמה חייבת, וקאמר דהיינו סיפא דקתני תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת, דמעידנא דגלגל אחייבא ולא מיפטרא לעולם ואע"פ שעשאה באלפס או בחמה, [**דף כו**:] (ה) ואפילו עיסת הכלבים שאין הרועים אוכלין ממנה משעת גלגול איחייבא ותו לא מיפטרא, אלא כולהו הני פטורי דחלה בשלא גלגל. ואנן לא חזינן להך סברא ולא סלקא לן כהוגן, דהא אנן עיסה שתחלתה סופגנין תנן וכו', דשמעת מינה דכולהו עיסה נינהו, דאי לאו עיסה נינהו הו"ל למתני סופגנין שתחלתן וסופן סופגנין פטורים, תחילתה עיסה ועשאן סופגנין סופגנין ועשאן עיסה חייבים, דהא סופגנין לאו עיסה אינון, והכי נמי תנן עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה וכו', דאלמא עיסה היא וליכא אלא דרועים אוכלין ממנה ואין אוכלין ממנה, ודאי התם אשכחן בירושלמי דפרישו בה, איזהו עיסת הכלבים רבי שמעון בן לקיש אומר כל שעירב בה מורסן, מתניתא אמרה כן בזמן שהרועים אוכלין ממנה פעמים שאין הרועים אוכלין ממנה, רבי יוחנן אמר כל שעשאה כעבין, ותני כן עשאן כעבין חייבת עשאה למודין פטורה, רבי בא בשם שמואל רבי אמי בשם רבי חייא רבה אפילו עשאה קלוסקין, והתנינן אם אין הרועים אוכלין ממנה, תיפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה. וכיון דמסקנא הכין שמעינן מינה דעיסת הכלבים אפי' עשאה מסלת נקיה כמצתו של שלמה כיון דאדעתא דכלבים פטורה מן החלה, וה"נ דינא דסופגנין, אע"פ שגלגל העיסה כדרכה כיון דעל דעת לעשותה סופגנין הוא שגלגל, ובסוף נמי עשאה סופגנין פטורה, והאי דברי הכל האי, דע"כ לא פליגי אלא בעיסת הכלבים דתחלתה וסופה עיסה ונאפת בתנור ולחם גמור הוא, ולפום הכי חיישי רבי יוחנן וריש לקיש שמא יחלק לאכול לרועים ממנה, אי נמי דלמא אתיא לאחלופי בלחם דעלמא

ומשתכחא תורת חלה, ולהכי בעו היכרא דמורסן או לימודין, ורבי חייא לא חש בה כלל ואפילו קלוסקין פטורה, אבל סופגנין שסופן מוכיח על תחלתן הכל מודים שהולכין אחר דעתו של אדם, תחלתה וסופה על דעת סופגנין פטורה, תחלת גלגול על דעת עיסה סתם ונמלך לסופגנין חייבת שכבר נתחייבה משעת גלגול, גלגל על דעת סופגנין ונמלך שלא לעשותה סופגנין אלא עיסה סתם לדבר אחר חייבת. וכי תימא מאי שנא מהא דתנן הקדישתה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואחר כך פדאתה פטורה, שבשעת חובתה היתה פטורה, התם מחוסר מעשה הכא במיבללא בעלמא, ומעשה שבסוף מוציא מידי מחשבה. וכן הקנובקאות ששנינו חייבות, מפרש עלייהו בירושלמי שלא תאמר הואיל ועתידה להחזירה לסלתה תהא פטורה מן החלה, מאי טעמא כיון דקאפיה לה בתנור או באלפס ונעשית לחם קודם שמחזירה לסלתה לא מיפטרא במחשבה דמעיקרא, מאי טעמא לחם כתיב והא איתעבידא לחם, הא חשיב עליה בשעת גלגול לדבר שאינו עושה אותה לחם בסוף פטורה ותו לא מידי. (ו) ואילו היכא דשדא מוגלשין על גבי קמח, או קמח על גבי מוגלשין, אע"פ שהאור מהלך תחתיו וקא מרתח להו טובא, אי עבדינהו עיסה וקא הדר אפי להו בתנור או באלפס חייבין בחלה, דתנן המעיסה בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין וה"ה להחליטה, והכי נמי קמח קלי שעשאו בצק חייב ואמר רבי יוסי בשם רבי יוחנן והוא שאפאן:

גרסינן בפרק החולץ האי חלוט דקאמרינן מצה היא למאי הלכתא, אמר רבינא לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח, דאף על גב דעבד פת וחלטה מעיקרא, כיון דהדר אפייה בתנור או באלפס לחם איקרי, ואדם יוצא בה י"ח בפסח, וחייב נמי בחלה: גרסינן בפרק כיצד מברכין אמר אביי טריתא פטורה מן החלה, מאי טריתא איכא דאמרי מרתח גביל, ואיכא דאמרי נהמא דהנדקא, ואיכא דאמרי לחם העשוי לכותח, דתני ר' חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה ואם עשאה כעבין חייבת, ואיתא התם בהלכות. והתם נמי האי כובא דארעא מברך עליה בורא מיני מזונות, ואי $CD קבע סעודתיה עלויה מברך עליה המוציא ושלש ברכות. אמר מר בר רב אשי הואיל ואדם יוצא בה י"ח בפסח מאי טעמא לחם עוני כתיב, הלכך חייבת נמי בחלה:

מתני' נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה, ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה:

ירושלמי רבי יוחנן שכן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה, והתנינן נחתום וכו', לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות ויחלף

לעשותה עיסה, ושמעינן מינה שהעושה על מנת לפטור פטורה ואע"פ שנתגלגלה בענין חיוב:

מתני' עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה, ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ונעשית בי"ט ויוצא בה אדם י"ח בפסח, אין הרועים אוכלין ממנה אינה חייבת בחלה, ואין מערבין בה ואין משתתפין בה ואין מברכין עליה המוציא ואין מזמנין עליה ואינה נעשית ביום טוב ואין אדם יוצא בה י"ח בפסח, בין כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלין:

[**דף כז**.] (ז) החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחומש ואסורין לזרים, והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים ורגלים והערב שמש ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור:

ח האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת, מאי טעמא בעינן ראשית ששיריה ניכרין:

[**דף כז**:] מתני' עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות. מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין קבין ואל יעשנה בטומאה, ר' עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין, שכשם שהוא קורא שם לטהורה כך הוא קורא שם לטמאה, לזו קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם, אבל קבין אין בהם חלק לשם, והלכתא כת"ק, וה"מ בארץ אבל בח"ל דליכא טהרה, והיא גופא נאכלת בטומאה יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין:

ירושלמי לא אמרינן אלא במי שאינו יכול לעשות, הא אם היה יכול לא, הדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין:

תנן העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורין עד שישוכו, רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר. אריב"ל ל"ש אלא ככרות של בבל שנושכות זו את זו, אבל כעכין לא, ואתמר עלה אפילו כעכין, וכן הלכתא. בעי רבי ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין מהו, אויר כלי בעינן והא איכא או דלמא תוך כלי בעינן וליכא תיקו. תניא רבי אליעזר אומר הסל מצרפן, רבי יהושע אומר תנור מצרפן, רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות שנושכות זו את זו מצטרפות, ומסתברא דהני תנאי דאינון רבי יהושע ורשב"ג לקולא פליגי עליה דרבי אליעזר, דאיהו אמר סל מצרף וכ"ש תנור ואפילו כשאין נושכות כדאמרן, ואתא רבי יהושע למימר בתנור הוא דמצטרף אבל כי ליכא שיעורא בתנור לא מצטרף, מאי טעמא, בתנור הוא דהוי לחם, ורשב"ג מיקל נמי דלית ליה צירוף אלא בנושכות, ורבי אליעזר אית ליה

צירוף. וכבר פסק שמואל הלכה כרבי אליעזר הלכך כולהו מצטרפי, וה"נ אשכחן ליה לרב אחא כדכתבינן:

תנן המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן, העיסה עצמה חייבת בחלה, והקמח אם יש בו כשיעור חייבת בחלה ואסורה לזרים דברי רבי יהושע. חמשת רבעים קמח חייבין בחלה, הן ושאורן ומורסנן חמשת רבעים חייבין, ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין:

ירושלמי רבי יוחנן אמר דרך עיסה שנו, כאן מכיון שניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן אין זה דרך עיסה. שיעור החלה א' מכ"ד, העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו א' מכ"ד, נחתום שעושה למכור בשוק אחד ממ"ח, וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק. נטמאת עיסתה שוגגת או אנוסה אחד ממ"ח, נטמאת מזידה א' מכ"ד כדי שלא יהא החוטא נשכר:

ירושלמי דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן, שהנחתום עיסתו מרובה ויש בה כדי מתנה לכהן, והא דתנן העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו וכו' שלא לחלוק בעיסת בעל הבית:

תנן (ט) אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים, גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה. כיון שנותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהיה שם חמשת רבעים קמח:

[**דף כח.**] ירושלמי ושאר כל הדברים את מהלך אחר הטמטום. עשה עיסה מן החטים ומן האורז אחר מי את מהלך אחר הגלגול או אחר הטמטום ולא אפשיט:

ובלבד שלא יהא שם וכו':

ירושלמי ולמה לי ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח, אמר רב מתנה מתני' עד שלא למדו את הכהנות ה"ז חלה על העיסה הזאת, ועל השאור שנתערב בה, ועל הקמח שנשתייר בה, ועל הקריץ שניתן תחתיה לכשתעלה כולה גוש אחד, תוקדש זה שבידי לשם חלה. וכן הלכה דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי:

תנן (י) נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה, נתנה לו מתנה עד שלא גלגל חייבת ומשגלגל פטורה העושה עיסה אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה:

ירושלמי מה בינה לעיסת ארנונא שמא אינה חייבת בחלה, תמן ברשות [**דף כח:**] ישראל היא עומדת שמא ימלך הגוי שלא ליטלה, ברם הכא בדעתו היא תלויה:

בבלי בפ' אור לארבעה עשר אמר רבא בהמת ארנונא פטורה [**דף כט**.] מן הבכורה ואף על גב דמצי מסלק ליה, עיסת ארנונא חייבת בחלה ואף על גב דלא מצי מסלק ליה, מאי טעמא האי אית לה קלא והאי לית לה קלא:

[**דף כט**:] תנן (יא) גר שנתגייר והיתה לו עיסה, נעשית עד שלא נתגייר פטור, משנתגייר חייב, ואם ספק חייב, ואין חייבין עליה חומש, [**דף ל**:] (יב) רע"א הכל הולך אחר הקרימה בתנור:

גירסא ירושלמית אמר רבי בון בר' חייא שני גויים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין, שלא היה להם שעת חובה ונפטרו, שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין, שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו, ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו, ניחא חלקו של ישראל חייב, וחלקו של גוי מהו, כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של גוי, חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור, הלכך שניהם חייבין: [**דף לא**.] תנן העושה עיסה מן החטים ומן האורז, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא בה ידי חובתו בפסח, אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח:

הא (יג) מתניתין חזינא לפרושא ולברורה הכא משום דקשיא היא ועמומה, ודאי מדקתני ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח שמעינן מינה דמדאורייתא היא דהויא כשל חטים, כל אימת דאיכא טעמא דחטים, ואף על גב דמערבי בגווה אורז טפי טובא. והכי נמי אסיקנא בגמרא בפרק כל הזבחים שנתערבו דמתניתין אפילו ברובא אורז היא, ואפילו הכי כיון דאיכא טעמא לא בטיל. וכיון דהכי איכא למידק דהא קי"ל כזית בכדי אכילת פרס בטעמו וממשו דאורייתא, הא כל היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס דכ"ע לאו דאורייתא, ונהי נמי דטעמא לא בטיל היאך יוצא בה ידי חובתו בפסח הא עיקרא אורז הוא:

ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל פירושא דמלתא ופרוקא דקא פרישו טעמא דמתני' משום גרירה, והכי גרסינן התם בפ"ק דמכלתין דחלה, כמה דאת אמר תמן אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד, ודכוותה אין לך נגרר עם כולם אלא חטים ושעורים בלבד, רבי הילא בשם ריש לקיש לא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החטים בלבד, שמעינן השתא דטעמא דמתניתין משום דאף על גב דעיסת האורז פטורה דלאו לחם היא, ומיהו כי מערב לה בהדי דגן ואית בה טעם דגן הדגן גוררו לעשות הכל לחם להתחייב בחלה, וקסברי בני ארץ ישראל דהאי דינא ליתיה בכוסמין ובשבולת שועל ושיפון אלא חטים ושעורים בלבד הוא שגוררין, מפני שדרך עיסה שנו

ודרכן של בני אדם לעשות עיסה משאר המינין עמהן: ועוד כדקאמרי טעמא כמ"ד תמן אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין עמהם בלבד, דהכי קים להו לרבנן והכי בדקו לה, ודכוותה אין לך נגרר עם כולן ליעשות עיסה ולבוא לידי מצה וחמץ אלא חטים ושעורים, ודקים להו לרבנן דאינהו גוררין ומביאין אחרים לידי מצה וחמץ ולא שאר המינין, ורבי הילא בשם ריש לקיש סבר דאין לך גורר אלא החטים את האורז בלבד, אבל שעורין אינן גוררין אורז, ולא חטין עצמן גוררין מין אחר, שלא שנינו אלא מן החטים ומן האורז, ואילו היה מין אחר נגרר הוה תני לה במתניתין כדקתני האי, מדלא קתני אלא חטים ואורז ש"מ שאין לך גורר [**דף לא**:] ולא נגרר אלא אלו. ודקא מייתי ראיה מהא מתניתין בפרק כל הזבחים דמין בשאינו מינו בטעמא וטעמא מדאורייתא לא בטיל קושטא הוא. ועל הדין אורחא נמי אתמר דאף על גב דחטים גוררין את האורז, אי טעמא בטל דבר שנתבטל מעצמו האיך גורר את אחרים, אלא ודאי טעמא לא בטיל, וכיון דלא בטיל ואיחזי לאיצטרופי בדנפשיה, כגון דאיכא כזית בכדי אכילת פרס, מצטרף לכל עונשין שבתורה, לגבי חלה ומצה נמי גורר את האורז ליעשות לחם כטעמא דפרשינן:

ואשכחן נמי התם בתלמוד ארץ ישראל דגרסינן אהדין מתניתין, מתניתא דרשב"ג דאמר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה דגן כשיעור, ר' יעקב בר אידי בשם ריש לקיש אמר הלכה כרשב"ג, א"ר הילא בין כרבנן דהכא בין כרבנן דתמן עד שיהא בה רובא דגן וטעמא דגן, רב הונא אמר טעמו דגן אע"פ שאין רובא, מתניתא פליגא על רב הונא, עירב בה שאר המינין עד שיהא רובא דגן וטעמא דגן, פתר לה במינין אחרים וכו', הדין הוא גמרא דמערבאי, והכי פירושא, סיפא דמתני' הנוטל שאור מעיסת חטין ולא קתני הנותן שאור של חטים בעיסת האורז, ש"מ דמתניתין רשב"ג היא דאמר בעינן דגן כשיעור, ואין חטים גוררין את האורז אלא כשיש בחטים עצמן כשיעור החייב, ואמר רבי הילא דבעינן נמי רובא וטעמא דגן, ורב הונא פליג עליה ואמר טעמא אע"ג דליכא רובא, והוינן עלה מברייתא, ופריק בשאר מינין חוץ מן החטים ואורז, שכל חמשת המינין שעשה רוב עיסה מהן גוררין את האורז ברובא וטעמא, אבל החטים את האורז אע"ג דרובא אורז, והלכתא כרב הונא דמסייעא ליה גמרין דבבל, ומסתברא נמי דהלכתא כרבי הילא בשם ריש לקיש, דאמר לא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז דמסייעא ליה מתניתין, ודרב הונא נמי מסייעא ליה דאיהו נמי סבר חטים ואורז דוקא קתני, (יד) ומיהו היכא דרובא וטעמא דגן ואית בה שיעורא מדגן קסבר רב הונא דכולהו חייבין, (טו) ורבי הילא בשם ריש לקיש לא פליג עליה בהא דהא לאו גרירה היא אלא חיובא דגופייהו הוא:

שמעינן השתא ממתניתין [**דף לב.**] ומגמרא דאתמר עלה, דכל שעושה עיסה אפילו מן האורז עם החטים לעולם אינו נגרר אלא בשיש בה דגן כשיעור כרשב"ג, וכי יש בה כשיעור אע"ג דרובא אורז גורר, ואע"פ שאין בדגן אפילו כזית בכדי אכילת פרס, כיון דאיכא טעמא לא בטיל, ולא עוד אלא שגורר, ואילו שאר כל המינין עם החטים או אפילו אורז עם שאר ארבעת המינין אינו כן, אלא ודאי אם עשה עיסה ויש בה כשיעור מחמשת המינין ועירב בה אחד מכל שאר המינין אזלינן בתר רובא, ואי רובא וטעמא דגן חייבת, ואי לית בה רוב דגן לאו לחם הוא ופטורה, וכן הלכתא: תנן הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה, אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון, ואם לאו מוציא חלה אחת לכל: ירושלמי תני ואם לאו מביא ארבעת רבעים קמח ומשיך, ר' יונה בשם רבי זעירא זאת אומרת רובע שאור שנטבל במקומו טובל ד' רבעים במקום אחר, הדא אמרה שהנשוך תורה:

תנן הנוטל שאור מעיסת חטים ונתן לתוך עיסת האורז, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה, א"כ למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא, מין במינו, ושלא במינו בנותן טעם:

תנן שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו הן מין אחד פטורין, ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור:

ירושלמי (טז) אמר רבי יוחנן סתם אשה אחת אינה מקפדת, שתים מקפידות, אשה אחת שהיא מקפדת עשו אותה כשתי נשים, שתי נשים שאינן מקפידות עשו אותן כאשה אחת, ומקשינן אם אינה מקפדת למה היא עושה אותן בשני מקומות, ומפרקינן אמר רבי יונה בשאין לה מקום ללוש, ודייקינן מלתיה דרבי יונה אמרה היה לה מקום היכן ללוש והיא עושה אותן בב' מקומות מקפדת היא, נקי וקיבר מקפדת היא: פיסקא (יז) איזהו מין במינו החטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין, השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטים, רבי יוחנן בן נורי אומר שאר מינין מצטרפין זה עם זה. הא מתניתין אשכחן למקצת רבוותא דסברי בה דכללא הוא דלעולם לא מצרף לחלה אלא מין במינו בלחוד, וההיא דתנן בריש פרקין קמא ומצטרפין זה עם זה לאו לענין חלה, אלא לאיצטרופי. תדע דהא בפרק רבי ישמעאל במנחות תנן לה נמי להא מתניתין ומצטרפין זה עם זה, ואתמר עלה בגמ', התבואה והקמחין והבצקות מצטרפין למאי הלכתא אמר רב הונא לענין חדש, רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח, רב פפא אמר לענין מעשר שני דאי אכיל ליה חוץ לחומה לקי, רבא אמר לענין טומאת אוכלין, והא קמ"ל דתבואה וקמחין דומיא דבצקות וכו' להני הוא דמצטרפין כולהון זה עם זה, הא לענין חלה לא, כדתנן

מין במינו מצטרף ולא שלא במינו. והאי פירושא לא מסתבר (יח) דמכדי אנן במסכת חלה קיימינן, ועיקרא דמתניתין דחלה קתני הרי אלו [**דף לב**:] חייבין בחלה, ועלה קתני ומצטרפין לחלה, משמע ולא לענין חדש וחמץ דאכתי לא תנא להו, ולא לענין מעשר וטומאת אוכלין דלא קתני להו כלל הכא, אלא הא דאתמר התם למאי הלכתא, ופריש לחדש ולחמץ ולמעשר ולטומאה, לאו מתני' קא פרישו, אלא ברייתא דתנא התבואה והקמחין והבצקות מצטרפין, וקא מפרשי דההיא לאו לחלה תניא, דתבואה וקמחין לאו בני חלה נינהו, ומדרבא שמעת מינה, דקאמר והא קמ"ל תבואה וקמחין דומיא דבצקות וכו', אלא ברייתא הוא דמפרש, אבל מתניתין ודאי לחלה תנן. ובגמרא דארץ ישראל פרישו בפ"ק רבי יוסי אמר לה סתם, רבי יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול, תני רבי חייא וכולן שבללן תבואה קמחין בצקות מצטרפין, וס"ל לבני מערבא דרבי חייא הכין קתני, וכולן חמשת המינין הללו שבללן תבואה וטחנה, או קמחין ועשאן עיסה כאחת, או אפילו בצקות שבללן וערסן מצטרפין לחלה, אבל מזה עיסה לעצמו ומזה עיסה לעצמו אע"פ שהשיכן, היינו דתנן אינן מצטרפין אלא מין במינו, וכן סיפא דמתניתין כולה בנשוך, [**דף לג**.] דאילו בבלול חטים ואורז מצטרפין ונגררין, ואין צריך לומר ישן וחדש אלא כולה בנשוך וכן הלכה: תנן ב' קבין וקב אורז או קב תרומה באמצע אינן מצטרפין, דבר שניטלה חלתו באמצע מצטרפין שכבר נתחייב בחלה:

גירסא ירושלמית (יט) קב אורז אינו מצטרף, קב מדמע אינו מצטרף, קב תרומה אינו מצטרף, קב הגוי אינו מצטרף, קב מין אחר מצטרף, קב [**דף לג**:] אשה אחרת מצטרף, קב חדש מצטרף, קב דבר שניטלה מן האמצע מצטרף. ורבי בון בר חייא בעי קב חלה מהו שיצרף, תני רבי חלפתא בן שאול קב הקדש מצרף קב חלה אינו מצרף, מה בין קב הקדש מה בין קב חלה, הקדש ראוי לפדותו ולחייבו, חלה אינה ראויה לפדותה ולחייבה: [**דף לד**.] תנן קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה רבי ישמעאל אומר יטול מן האמצע וחכמים אוסרים:

גירסא ירושלמית יאות אמר ר' ישמעאל כוסמין וחטין שני מינים הם, ע"י שהוא מדמה לו את אמר מצטרף, חדש וישן לא כ"ש, אמר רבי אילא טעמא דרבנין כוסמין וחטין שני מינין הן ואין בני אדם טועין לומר שתורמין ומעשרין מזה על זה, (כ) הילכך חדש וישן מצטרפין להתחייב בחלה דמין אחד הוא אלא שצריך לצרף עם כל אחד כיוצא בה:

תנן (כא) הנוטל חלה מן הקב רבי עקיבא אומר חלה וחכמים אומרים אינה [**דף לד**:] חלה. (כב) שני קבין שניטלה חלתן של זה בפ"ע ושל זה בפ"ע חזר ועשאן עיסה אחת, רבי עקיבא פוטר וחכמים מחייבין, נמצא חומרו קולו:

נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה והולך. חלת דמאי עד שתסרח, שחלת דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף. ירושלמי עד שתסרח מאוכל אדם:

תנן ישראל שהיו אריסין לגויים בסוריא, ר"א מחייב פירותיהן במעשרות ובשביעית, ר"ג פוטר. ר"ג אומר שתי חלות בסוריא, ור"א אומר חלה אחת. אחזו קולו של ר"ג וקולו של ר"א, חזרו לנהוג כדברי ר"ג בשתי דרכים:

ירושלמי הלוקח מן הנחתום בסוריא צריך להפריש חלת דמאי דברי ר"ג, וחכמים אומרים אינו צריך. אמר רבי חנינא קומי רבי מנא ויאות אמר ר"ג, מאי טעמא דרבנן, א"ל כשם שלא נחשדו ישראל על תרומה בארץ כך לא נחשדו על חלה בסוריא, ודוקא בסוריא שאימת קדשים עליהם, אבל בחו"ל לא. הלוקח מן הנחתום ומן האשה שהיא עושה למכור בשוק צריך להפריש חלת דמאי, מבעה"ב אם נתארח אצלו בעיסתו או שראה אותו מגבל את של אחר כדי לתקן לו עיסתו א"צ להפריש, ואם מן הסתם חייב להפריש וכן הלכה:

תנן רג"א ג' ארצות לחלה, מא"י ועד כזיב חלה אחת, מכזיב ועד הנהר ועד אמנה שתי חלות, אחת לאור ואחת לכהן, שלאור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור, מהנהר ועד אמנה ולפנים שתי חלות, אחת לאור ואחת לכהן, של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור, וטבול יום אוכלה, רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה, ואסורה לזבים ולזבות לנדות וליולדות, ונאכלת עם הזר על השלחן, וניתנת לכל כהן. פירוש מא"י ועד כזיב נתקדשה הארץ בראשונה ובשניה, מכזיב ועד הנהר ומכזיב ועד אמנה לא נתקדשה בקדושה שניה דעולי בבל, מהנהר ולפנים ומאמנה חו"ל כדמוכח במסכת שביעית, ור"ג לטעמיה דאמר שתי חלות בסוריא וה"ה בחו"ל:

גירסא ירושלמית של אור יש לה שיעור, שהוא דבר תורה, פירוש שיש לה עיקר בתורה, ושל כהן אין לה שיעור, שהוא מדבריהם, ויפריש לאור ולא יפריש לכהן, שלא יהיו אומרים ראינו תרומה טהורה נשרפת, ויפריש לכהן ולא יפריש לאור, שלא יהיו אומרים ראינו תרומה טמאה נאכלת, מתוך שהוא מפריש שתיהן לכך הוא נשאל. מהנהר ומאמנה ולפנים, זו וזו מדבריהם הן, מוטב לרבות בנאכלת ולא לרבות בנשרפת: הא דתנן וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואסורה לזבים וכו', בהא קמיפלגי דת"ק סבר אע"ג דמדבריהם היא אצרכוה רבנן טבילה, שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נאכלת בטומאה, וכיון דאצריך בה טהרה במעשה נשאל הוא, ור"י סבר אינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, כגון זבים וזבות נדות ויולדות וה"ה לבעל קרי,

והלכתא כת"ק, הילכך אסורה נמי אף לטמא מת, וכי מהניא ליה טבילה, ה"מ בטמא שרץ ונבלות ודכוותיהו, אבל בטמא מת לא מהניא ליה טבילה ולא מידי, דאטו הזאה יש לנו. ודוקא בחלה שניה דכיבוש ראשון וסוריא, אבל חלה ראשונה דחו"ל אינה צריכה טבילה, אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, וחלה שניה מותרת לכולן כדכתבינן לעיל וכן הלכתא:

ונאכלת עם הזר על השלחן ירושלמי הורה רבי אבוהו בבצרה שהיא צריכה רוב, אמר רבי יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה, ואינה נאסרת באחד ומאה, אמר ר' זעירא מתניתין אמרה אפילו באחד ואחד, דתנינן ונאכלת עם הזר על השלחן, וכבר ברירנא שהיא בטלה ברוב אפילו לאוכלה זר:

וניתנת לכל כהן, ירושלמי בין לכהן חבר בין לכהן ע"ה:

גרסינן בפרק ביצה שנולדה ביו"ט אמר שמואל חלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש, וכל שכן שהיא ניטלת שלא מן המוקף וכן הלכתא. וכד בעי למשקל חלה מאגנא מבעי לאקדומי ואפרושיה והוא מברך אשר קב"ו להפריש חלה, והדר לימא תהוי חלה, דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות [**דף לה.**] כולן מברך עליהן עובר לעשייתן: ותניא בתוספתא היה מהלך להפריש תרומה ומעשרות אומר ברוך אקב"ו להפריש תרומות ומעשרות. מאימתי מברך עליהן משהפרישן, תניא אידך היה מהלך הפריש תרומות ומעשרות מברך משהפרישן, הפרישן אם עתיד לקרות להם שם אין בהם משום קדושה עד שיקרא להם שם ואם אין עתיד לקרא להם שם כיון שהפרישן נתקדשו, הילכך אם אין עתיד לקרות להם שם מברך קודם שיפרישן, כדי שיברך עובר לעשייתן: סליק הלכות חלה:

הלכות בכורות להרמב"ן

המשך פרק רביעי

מתני' הבכור נאכל שנה בשנה בין תמים בין בעל מום שנאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. נולד בו מום תוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש, לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא עד ל' יום:

גמ' (כג) מדקתני נולד לו מום תוך שנתו למימרא דלשנה דידיה מנינן ליה, מנא הני מילי אמר ר"י אמר קרא לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה, איזו היא שנה שנכנסת [**דף לה:**] בחברתה הוי אומר זו שנה של בכור:

כד איבעיא להו היכי קאמר נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש ולאחר שנתו נמי שלשים יום, או דילמא הכי קאמר היכא דנולד בו מום תוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש ותו לא, והיכא דנולד לו מום אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום. תא שמע בכור שנולד בו מום ט"ו יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו ש"מ, מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר נותנים לו שלשים יום משעה שנולד בו מום:

כה גרסינן בפרק ד' ראשי שנים איבעיא להו בכור מאימתי מונין לו שנה, אביי אמר משעה שנולד רב אחא בר יעקב אמר משעה שנראה להרצאה, ולא פליגי הא בתם והא בבעל מום, בעל מום מי מצי אכיל ליה דקים ליה בגוויה שכלו לו חדשיו. (כו) ואי שהייה לבכור לבתר זמניה מעבר קא עבר עליה, איפסולי לא מפסיל, אלא אי בעל מום הוי שחיט ואכיל ליה, ואי תם הוא מקריבו, דתניא אחרים אומרים בכור שעברה שנתו יכול יהא כפסולי המוקדשים ויפסל ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך [וגו'] מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה:

[**דף לו.**] מתני' השוחט את הבכור והראה את מומו רבי יהודה מתיר ורבי מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור:

גמ' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בדוקין שבעין דברי הכל אסור מפני שהן משתנין, לא נחלקו אלא במומין שבגוף, רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין, ורבי יהודה סבר לא גזרינן:

תניא נמי הכי השוחט את הבכור והראה מומו ר' יהודה אומר בדוקין שבעין אסור מפני שהן משתנין, במומין שבגוף מותר מפני שאין משתנין, ר' מאיר אומר אחד זה ואחד זה אסור מפני שהן משתנין, מפני שהן משתנין ס"ד מומין שבגוף מי משתנין, אלא אימא מפני המשתנין. אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור, ש"מ רבי מאיר קנסא הוא דקניס. ואף על גב דקי"ל רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, (כז) בהא מילתא הלכה כר"מ, דאמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזרותיו, והאי נמי גזירה היא. והכי אשכחן בה"ג, אבל מר בר שמואל הכהן בן חפני גאון ז"ל אמר דהא קנסא היא, כדאמרינן ש"מ קנסא הוא דקא קניס ר"מ, וקי"ל אין הלכה כר"מ בקנסותיו, ואנן לא ס"ל אלא כדברי בעל ה"ג, דהא אפילו שחט מי שאינו שלו בשוגג נמי אסור, (כח) והואיל ונשחט קתני ולא קתני ושחטו, והא בגמרא בהדיא אמרינן דגזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין, ובריייתא (כט) מפני

המשתנין, ורב נחמן לסייועי אתא ולא למפלג, והא דאדכר קנסא לאפוקי דלאו דינא הוא ולעולם גזירה היא דקא גזר רבי מאיר מפני המשתנין כדתניא בהדיא:

מתני' (ל) מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו. דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טמא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו, ואם היה מומחה לרבים פטור מלשלם. מעשה בפרה שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים, ובא מעשה לפני חכמים ביבנה והתירו, אמר תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים עד שחותכין האם שלה בשביל שלא תלד, אמר ר"ט הלכה חמורך טרפון, אמר לו ר"ע פטור אתה שאתה מומחה לב"ד וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם:

[**דף לו:**] גמ' תנא כשהוא משלם משלם רביע לדקה ומחצה לגסה, מאי טעמא אמר רב פפא זה הפסד מרובה וזה הפסד מועט, אי הפסדא מועט לפום פסידיה ישלם, אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה, הלכך בחוץ לארץ מחצה אף לדקה:

דן את הדין וכו' הוינן עלה בגמרא לימא תנן סתמא כר' מאיר דדאין דינא דגרמי, דהכא מחייבים בגרמי כ"ש גבי גרמי דנזיקין, דאילו לרבנן לא מיבעיא גבי דינא דפטור אלא אפי' גרמי דנזיקין פטור, אלא ר"מ הוא דדאין גבי נזיקין דינא דגרמי, וקמ"ל מתניתין דאפילו גבי דיני נמי דאין הכי, דאם מדר"מ נמי מפקת דלא שמעינן ליה דדאין דינא דגרמי אלא בנזיקין מתני' אמאן תרמיניה, ואוקמה רבי אילעא משמיה דרב בסברא דקושטא בין לרבי מאיר בין לרבנן בנשא ונתן ביד, ואקשינן בשלמא חייב את הזכאי משכחת לה דנשא ונתן ביד, אלא זיכה את החייב היכי דמי, דא"ל פטור אתה, והא לא נשא ונתן ביד, אמר רבינא כגון שהיה לו משכון אצלו ונטלו ממנו:

טמא את הטהור דאגע ביה שרץ, טיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו, הא לאו הכי פטור ולא מחייבינן ליה משום דינא דגרמי, דכיון דדיינא הוא ומצוה הוא דעביד ולביה אנסיה למטעי לא מחייב בגרמא בעלמא, ולר"מ גופיה לא אלימא ליה חיובא דגורם כנושא ונותן ביד, כדאמרינן בעלמא לענין מסור ישראל שאנסוהו אנסים והראה ממון חבירו פטור, ואם נשא ונתן ביד חייב, הכא נמי רחמנא אנסיה למידן דינא ולביה אנסיה למטעי, וכ"ש בדקבלוהו עלייהו דודאי פטור, אא"כ נשא ונתן ביד. והא מתניתין אוקימנא בגמרא דדיני ממונות קמא בדקבלוהו עלייהו אבל לא קבלוהו וליתיה מומחה דיניה לאו דינא, ואי גרים ליה פסידא משלם כגרמא בעלמא, דקי"ל כר' מאיר דדאין דינא דגרמי, ואע"ג דלא מתכוין לאזוקי כיון דלאו דינא הוא אלא פשרה בעלמא הוא ואסור ליה למידן מזיק הוא

פושע הוא. ודמיא להההיא דאמרינן במראה דינר לשולחני דבין אומן בין הדיוט חייב כל היכא דצריך למגמר, דהתם כיון דשכיחא במילתא טעותא טפי לא הוי ליה למחזי אא"כ הוא מומחה דלא צריך למגמר כלל, וכיון דפשע דיינינן ביה דינא דגרמי ומשלם. והכי נמי במי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו ולא טעה לא משתרי לפומיה מזיק הוא, ואפילו לא עבד ביה איהו מעשה מחייב, דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי, ומיהו לרבנן מדינא לא מחייב אא"כ נשא ונתן ביד, דלא עדיף ממסור ושורף שטר ומוחל שטר. והא דלא אקשינן ברישא נימא תנן סתמא כר"מ מדינא דגרמי, מסתברא לן משום דהכא קנסא הוא דקנסי ביה רבנן דלא ליתי למשרי בוכרי, אלא מאן דמומחה ושקיל בהו רשותא, כדאמרינן התם דבר הניחו לבית הנשיא להתגדר בו. ואיכא מאן דאמר דמתוקמא כשנטל ונתן ביד דומיא דסיפא. ואנן לא חזינן לה האי טעמא, דהא ונשחט על פיו קתני, ומיהו כיון דקי"ל כר"מ לא איכפת לן מידי לענין הלכה:

ומעשה בפרה שניטלה האם שלה וכו' ותיפוק ליה דטעה בדבר משנה הוא וטועה בדבר משנה חוזר, חדא ועוד קאמר ליה, חדא דטועה בדבר משנה את, ועוד אי נמי בשיקול הדעת טעית, מומחה ב"ד אתה וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם. הא דאקשינן הכא ותיפוק ליה דטועה בדבר משנה חוזר, טעמא דמילתא דכיון דאילו איתא לפרה הדרא, אף על גב דהשתא ליתא פטור דלאו כלום עבד, ואף על גב דאסיק עלה שמא דטרפות כיון דלא מתסרא בדיבוריה לאו ברי הזיקא, וקיימא לן דלא דיינינן דינא דגרמי אלא אם כן ברי הזיקא, דומיא דמוחל שט"ח ומסור וכל אביזרייהו כיון דאוקמינהו עליה מקלא קליה, אבל כל היכא דלאו מיניה אתא כוליה הזיקא, אף על גב דאיהו גרם ליה כגון האי דאמר טריפה ומש"ה אוכלה מרה לכלבים, כיון דאילו איתא הדרא הו"ל גרמא בנזיקין, וקי"ל גרמא בנזיקין פטור, אלא מיהו אם נטל ונתן ביד מזיק הוא וחייב. והאי דאקשינן ובפרק אחד דיני ממונות ותיפוק ליה דטועה בדבר משנה חוזר, וכיון דאילו הואי פרה הוה הדרא ודיניה לאו דינא ולא כלום עבד, היינו טעמא דאקשינן הכי משום דהך מעשה דר"ט לאו בשנשא ונתן ביד היא דלאו אורחיה דר"ט בהכי, ועוד דהך רומיא דהכא כרומיא דהתם בפרק אחד דיני ממונות, דהוא אליבא דרב ששת דמוקי לה לכולה מתניתין בשלא נשא ונתן ביד, אבל בשנשא ונתן ביד ודאי אי ליתא לעובדא מזיק הוא וחייב, אלא אם כן היה מומחה לב"ד, שכל המומחה לב"ד פטור מלשלם. וכבר איתברר האי דינא שפיר בהלכות אחד דיני ממונות:

[**דף לז.**] מתני' הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אלא אם כן היה מומחה כאילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל ארבעה איסרות בבהמה דקה וששה בגסה בין תם בין בעל מום:

גמ' מאי טעמא האי נפיש טרחיה והאי לא נפיש טרחיה. בין תם בין בעל מום, בשלמא בעל מום משום דקא שרי ליה, אלא תם אמאי דא"כ אתו למחשדיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקא שרי ליה משום אגרא, אי הכי תם נמי אמרי בעל מום הוא והאי דלא קא שרי ליה סבר כי היכי דלישקל אגריה זמנא אחריתי, חד זמנא תקינו ליה רבנן תרי זמני לא תקינו ליה רבנן. טעמא דהא מתניתין כדבתרא משום דאסור למשקל אגר דינא ואגר הוראה, ומאן דשקיל בהו מבטיל דיניה ומבטלא נמי הוראה דיליה, ומשום הכי אין שוחטין על פיו, דאילו משום חשדא כיון דשקל בין תם בין בעל מום ליכא חשדא, ואפילו למאן דליתיה כאילא ביבנה, ואי הוי איכא למיחש לחשדא לאילא נמי אסור, דלא פלגינן בחשדא בעלמא בשום דוכתא בין צורבא מרבנן לאיניש אחרינא, אלא משום אגר הוראה הוא דלא לבעי למשקל מידי בגוויה, אלא אי קא טרח לשקול טרחיה ובטילותיה כדמוכחי כל חד וחד לפום שעתיה, אבל אגר ראיה לא, אלא א"כ היה מומחה לרבים כאילא ביבנה דהתירו לו אגרא, דכיון דכ"ע מייתו לדידיה וכל שעתא ושעתא בעי למחזי להו, וכי לא מייתו ליה נמי השתא אתו ומייתו וקא מיבטיל ממלאכתו לגמרי תקינו ליה רבנן באגריה מילתא מציעתא, ד' איסרות בדקה ואוסיפו ליה נמי בגסה אגר טרחיה דמיתוסף ליה ופסקו ליה ששה, וכל כי האי גוונא הויא לה אגר בטלה דמוכח ושרי למשקל הכי בין בדינא בין בהוראה כדאתמר בשני דייני גזרות: מתני' הנוטל שכר לדון דיניו בטלים, להעיד עדותו בטלה, להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה, אם היה כהן מטמאו מתרומתו ומאכילו ומשקהו, אם היה זקן מרכיבו על החמור ונותן לו שכרו כפועל:

גמ' מנה"מ אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ראה למדתי אתכם חקים וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם, תנ"ה כאשר צוני ה' אלהי מה אני בחנם אף אתם בחנם, ומנין שלא יאמר כשם שלמדתיה בשכר כך אלמדנה בשכר ת"ל אמת קנה ואל תמכור. תנן בנדרים המודר הנאה שוקל לו את שקלו וכו', ומלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא מקרא מ"ט לא ילמדנו, משום דקא מהני ליה, מדרש נמי הא [קא מהני ליה], $CD אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש, מאי פסקא הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל, על המדרש לא שרי למשקל, מאי שנא למדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים

ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי, מה אני בחנם אף אתם בחנם, מקרא נמי בחנם, רב אמר שכר שימור, ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים, והלכתא כרבי יוחנן דאפי' שכר פיסוק טעמים שרי למשקל:

ירושלמי שם וכן חמי מתניין נסבין אגריהון, א"ר יודן ברבי ישמעאל שכר בטלה הן נוטלין. להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה, אוקימנא בשכר הזאה וקידוש, אבל שכר הבאה ומילוי שרי למשקל דאגר טירחא הוא ולא שכר מצוה, וכן לענין עדות ודין כה"ג שרי:

ירושלמי תמן תנינן הנוטל שכר לדון דיניו בטלים כך היא מתניתין החשוד ליטול שכר לדון דיניו בטלים, חד בר נש אזל למידן קומי רב הונא, א"ל אייתי לי חד בר נש דיסוק לדיקלא תחותאי רב הונא הוה רעי תורין והוה ידע סהדי לחד בר נש, אמר לו הב לי אגרי, ותניא כן נותנין לדיין שכר בטלותו ולעד שכר עדותו. חד בר נש סאיב חד כהן אתא עובדא קמיה רב יצחק ואכליה חולין סברין מימר שיוצאין לו דמי תרומה מתוכן. ומסתברא לן דמאן דחשיד ליטול שכרו לדון ולהעיד שכל דיניו בטלין משום דחיישינן דלמא אגרא שקל בהו, אבל אי איתברר מילתא דלא שקל מינייהו בהאי דינא כלום דיניה דינא, דלאו פסילותא דידיה הוא דהא לאו לאצלויי דינא שקל ולאו בתורת שוחדא אלא בתורת אגרא הוא דשקל מינייהו, ובטילותא בעלמא הוא דמיבטל דינא משום דשקל ביה אגרא ורחמנא אמר בחנם, הלכך כי קים לן דלא שקל כלום בהאי דינא דיניה דינא ועדותו עדות:

אם היה זקן מרכיבו על החמור, תנא כפועל בטל, אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מיניה:

מתני' (לא) החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו בשר צבאים ולא עורות [**דף לז**:] שאינן עבודים, רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו עורות של נקבה ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי אבל לוקחים ממנו טווי ובגדים:

גמ' בשר צבאים דמחליף בדעגלתא. ולא עורות שאינן עבודין הא עבודין זבנינן אם איתא דבכור הוה לא הוה טרח ביה, סבר אי שמעו ביה רבנן ומפסדו לי מינאי. אבל לוקחין טווי ובגדים, השתא טווי זבנינן בגדים מבעיא, מאי בגדים נמטי: מתני' החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח דברי ר' יהודה, ורבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו: גמ' והלכתא כר"ש דאמרי' ההוא גברא דהוה חשוד לזבוני תרבא דאטמא במר דכנתא קנסיה רבא לזבוני אפילו אמגוזי, אמר ליה רב פפא לרבא כמאן כר"י, אי כר"י אפי' מים ומלח נמי, לעולם ר"ש

ובאיסורא דגופיה קנסינן ליה סתם דרדקי גרו באמגוזי ואזיל ומשבש לבני טבחי וגרי להו באמגוזי ומייתי ליה תרבא דאטמא ומזבין ליה במר דכנתא:

מתני' החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות, החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית, החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות, ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה, זה הכלל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: גמ' סתמא כר"מ (לב) ולית הלכתא [**דף לח.**] כר"מ כדמברר באידך פרקין. החשוד על זה ועל זה וכו', כיון דחשוד אדאורייתא כ"ש אדרבנן. ויש שהוא חשוד על הטהרות, מאי טעמא נהי [**דף לח:**] דחשיד אדרבנן אבל אדאורייתא לא חשיד. (לג) תניא עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר א' נחשד לכל התורה כולה דברי ר"מ, וחכ"א אינו נחשד אלא על אותו דבר בלבד. וגר שקבל עליו דברי תורה ונחשד לדבר א' הוי חשוד לכל התורה כולה, והרי הוא כישראל מומר לעבודת כוכבים, נפקא מינה דאי קדיש קידושיו קידושין, וכי (לד) אמרו רבנן אינו נחשד אלא על אותו דבר בלבד הני מילי בדחמירא מיניה, וא"נ קילא מיניה ואית ביה אנפא דחומרא, כגון הא דקתני מתני' שביעית ובכורות, דהאי בעי חומה והאי לית ליה פדיון, דאיכא למימר ע"ה חמירא ליה הא וקילא ליה הא, א"נ כי ההיא דאמר רבא זונה גויה וישראל מסובין חמרא שרי, דנהי דיצרא דעבירה תקיף להו דיין נסך לא תקיף להו, הא כל היכא דליכא למימר ביה חד מהני אנפי (מודו רבנן כיון דחשוד אחד חשוד נמי אאחרינא), ואי חשיד אחמורה דלא תקיף בה יצרא טפי נמי חשיד לדכותה וכ"ש אקילתא, וה"מ בסתם ע"ה לדברי חבירות, אבל היכא דחשיד ודאי לתרוייהו והדר איחשיד אחדא מינייהו חשיד נמי אאידך, דאמרינן מיגו דחשיד אהא חשיד נמי אאידך ואפילו מקילתא לחמירתא:

ת"ר הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, נכרי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים, וכן בן לוי שבא לקבל דברי לויה, וכהן שבא לקבל דברי כהונה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, שנאמר המקריב את דם השלמים וגו' העבודה המסורה לבני אהרן, כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה:

ת"ר הבא לקבל דברי חבירות אם ראינוהו שנוהג בצינעה בתוך ביתו מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו, ואם לאו מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו, רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחי אומר בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא למד כדרכו והולך:

ת"ר הבא לקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני שלשה חברים, בניו ובני ביתו אין צריכים לקבל בפני ג' חברים, רשב"ג אומר אף בניו ובני ביתו צריכים לקבל בפני ג' חברים שאינו דומה חבר שקלקל לבן חבר שקלקל:

ת"ר הבא לקבל עליו דברי חבירות צריך לקבל עליו בפני שלשה חברים, [**דף לט.**] ואפילו תלמיד חכם צריך לקבל בפני שלשה חברים, וזקן ויושב בישיבה אינו צריך לקבל בפני שלשה חברים שכבר קבל עליו משעה שישב, אבא שאול אומר אף ת"ח אינו צריך לקבל בפני ג' חברים, ולא עוד אלא שאחרים מקבלין לפניו. טעמא דתנא קמא משום שמיום שחרב בית המקדש נהגו הכהנים סלסול בעצמן שאין מוסרין טהרות לכל אדם, אבל בכל מילי כאבא שאול קיימא לן דאמר תלמיד חכם אינו צריך לקבל, אלא מסתמא נאמן לכל מילי ואף אחרים מקבלין בפניו:

ת"ר אשת חבר הרי היא כחבר, חבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הם בחזקתן עד שיחשדוהו, וכן חצר שמוכרין בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתפסל ואיתא בהלכות בפ' אין מעמידין:

ת"ר אשת ע"ה שנשאת לחבר וכן בתו של ע"ה שנשאת לחבר וכן עבדו של ע"ה שנמכר לחבר כולם צריכים לקבל עליהם דברי חבירות בתחלה, אבל אשת חבר שנשאת לעם הארץ וכן בתו של חבר שנשאת לעם הארץ וכן עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ אינם צריכים לקבל דברי חבירות בתחלה:

ת"ר וכולם שחזרו בהם אין מקבלין אותם עולמית דברי ר"מ, ר' יהודה אומר חזרו במטמוניות וכו', כדכתיבא בהלכות לפני אידיהן של גויים:

ת"ר בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי דוחין אותו מחבירותו, פירש אין מקבלין אותו, חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם. רב הונא בר חייא איצטריכא ליה שעתא הוה קא עייל גביה רבה ורב יוסף וד' מאה זוגי דרבנן, שמע דקא אתו קטיר להו ד' מאה תכתכי, לסוף שמעו דנעשה גבאי, שלחו ליה זיל לחשיבותיה זיל לקדמותיה, שלח להו הדרי בי, רב יוסף לא אזל רבה אזל, רב יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו, רבה אמר תנינא חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם, וכן הלכתא: ת"ר (לה) כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו ורואה את קדשיו ואת מעשרותיו ונשאל על טהרותיו. אמר מר כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו, במאי עסקינן אי לימא בחד ומי מהימן, אלא בתלתא ומי חשידי, והתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד, לעולם בחד וכדאמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה הכא נמי ביחיד מומחה:

וגרסינן באידך פרקין אע"פ שאמרו אין אדם רואה מומין לעצמו אבל מורה בהן הלכה לתלמידיו ותלמידיו רואין לו, איני והאמר רבא אמר רב הונא אמר רב ת"ח המורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאחר מעשה אמרה אין שומעין לו, איהו נמי מורה הלכה ובא, מעיקרא [**דף לט**:] קמא פירוש קודם מעשה, כגון האי דבכור דשייך בדידיה וכגון עובדא דרב יהודה דאיתא בעשרה יוחסין:

סליק פירקא:

פרק חמישי

מתני' כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליז ונשקלין בליטרא, חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים, ופסולי המוקדשים הנאתן להקדש, (לו) ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור:

גמ' תניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר חי, במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום. (לז) תנן התם בכור מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה, [**דף מ**.] ואוקמוה רב נחמן במסכת תמורה בבכור בזמן הזה, דכיון דאית ליה לכהן זכיה בגוויה מוכרין אותו תמים ובעל מום חי ושחוט, וגרסינן נמי התם אמר רב חסדא לא שנו אלא מכהן לכהן אבל מכהן לישראל לא, מ"ט אמר רב הונא בריה דרב יהושע משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, מר זוטרא איקלע לגבי דרב אשי אייתו לקמיה בשרא לא אכיל, אמרו ליה אמאי לא אכל מר, אמר להו חליש לי עלמא, אמרו ליה ליכול מר דראשית הוא ומברי, אמר להו ומנא לכו הדין, ליה שמכרו לנו פלוני כהן במומו, אמר להו לא שמיע לכו הא דאמר רב חסדא, ל"ש אלא מכהן לכהן אבל מכהן לישראל לא, ואמר רב הונא בריה דר"י משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, אמרו ליה לא שמיע לן כלומר לא סבירא לן, אמר להו והא מתניתין היא, דתנן אמר לו כהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתננו לו, ואמר רב ששת מפני שנראה ככהן [**דף מ**:] המסייע בבית הגרנות, אמרו ליה התם לא יהיב דמי, הכא יהיבנא דמי, מאי אמרת דילמא מוזיל כהן לגביה דסבר דכי הוי ליה בכור אחרינא יהיב לי, לא מסיק אדעתיה לא שביק ודאי דנקיט בידיה ונקיט ספק דלא ידע אי הוה ליה או לא, אמרי אינשי בוצינא טב מקרא, וכן הלכתא:

ושוקלים מנה כנגד [**דף מא**.] מנה בבכור. (לח) והוא הדין ששוקלים בשר בכור כנגד כלי וכנגד קופיץ דהכי מוכחא גמרא דפרק אין צדין, (לט) ומסתברא לן דחלבו של בכור וגידיו ועורו וקרניו נמכרים באיטליז ונשקלין בליטרא, דלא עבוד רבנן מעלה אלא בבשר משום דחזי ליה אבל בהני לא, וגמרינן לה להאי מילתא ממעשר, דלא שרו ביה מכירה

כלל בבשר, ושרו בהני, כדתניא מעשר בהמה ששחטו מבליעו בעורו בחלבו בגידיו ובקרניו, ואתמר בהלכות גדולות חלבו של בכור מוכרין אותו לגוים, מאי טעמא בפסולי המוקדשין כצבי וכאיל כתיבי בהו, ומן התורה מותר לגוים, מיהו רבנן הוא דעשו מעלה במוקדשין, בבשרו דראוי לאכילה הוא אבל חלבו דאינו ראוי לאכילה העמידו על דין תורה:

תנן בפרק כלל גדול בשביעית לא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעית, ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבילות וטרפות ולא בשקצים ורמשים, לקח בכור למשתה בנו או לרגל ואינו צריך לו, מותר למוכרו. צדי חיה ועופות ודגים שנזדמנו להם מינים טמאים מותר למוכרם, רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר, ובלבד שלא תהא אומנותו בכך וחכמים אוסרין:

מתני' (מ) ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור, וב"ה מתירין אפילו גוי:

גמ' מתניתין מני ר"ע היא, דתניא בכור אין נמנין עליו אלא חבורה שכולה כהנים דברי ב"ש, ובית הלל אומרים אפילו זרים, (מא) ורבי עקיבא מתיר אפילו גוי, וקיימא לן כרבי עקיבא דבכור [**דף מא**:] בע"מ אפילו גוי נמנה עליו, ואין צריך לומר נדות, ומי שטומאה יוצאה עליו מגופו, דהוה ליה סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא, דקי"ל הלכה כסתם. מאי טעמא דרבי עקיבא דכתיב כצבי וכאיל, מה צבי ואיל אפילו גוי אף בכור אפילו גוי:

[**דף מב**.] ת"ר אין מרגילין בי"ט, כיוצא בו אין מרגילין לא בבכור ולא בפסולי המוקדשין, מאי טעמא במערבא משמיה דרבי אבינא אמרי מפני שנראה כעובד עבודה בקדשים, ר"י בר אבין אמר גזירה שמה יגדל מהם עדרים עדרים:

[**דף מב**:] מתני' בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין לו את הדם, וחכמים אומרים יקיז, ובלבד שלא יעשה בו מום, ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו, רבי שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום:

גמ' (מב) ת"ר בכור שאחזו דם מקיזין לו דם במקום שאין עושין בו מום, ואין מקיזין לו דם במקום שעושין בו מום דברי ר"מ, וחכמים אומרים אפילו במקום שעושין בו מום, ובלבד שלא ישחט על אותו המום, רבי שמעון אומר אף נשחט על אותו המום, רבי יהודה אומר אפילו מת אין מקיזין לו דם, [**דף מג**.] במאי קמיפלגי במטיל מום בבע"מ, דר"מ סבר כל מום לא יהיה בו, ורבנן סברי תמים יהיה לרצון, ואע"ג דכתיב כל מום ההוא לגרמא, דתניא כל מום לא יהיה בו, אין לי אלא שלא יתן בו מום, מנין שלא יגרום בו מום ע"י דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח על גבי האוזן כדי שיבא הכלב ויטלנה, ת"ל [**דף מג**:] כל מום לא יהיה בו אחד מום ואחד כל מום: אמר רב יהודה אמר

שמואל הלכה כר"ש, מתקיף לה רב נחמן בר יצחק הי ר"ש, אילימא ר"ש דמתניתין עד [**דף מד.**] השתא לא אשמועינן שמואל דדבר שאין מתכוין מותר, והא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יהודה, ורב חנן בר אשי אמר שמואל הלכה כר"ש, [**דף מד:**] ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי, רב אמר הלכה כרבי יהודה, ושמואל אמר הלכה כר"ש, אלא הלכה כר"ש דברייתא:

[**דף מה.**] מתני' (מג) הצורם באוזן הבכור הרי זה לא ישחט עולמית דברי רבי אליעזר, וחכמים אומרים כשיולד מום אחר ישחוט עליו:

מעשה בזכר של רחלים ושערו מדולדל, ראהו קסדור אחד אמר מה טיבו של זה, אמר לו בכור הוא ואינו נשחט אלא א"כ היה בו מום, נטל פיגום וצרם אזנו, ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו, ראה שהתירוהו הלך וצרם באזני בכורות אחרים ואסרום, פעם אחת היו תינוקות משחקים בשדה וקשרו זנבות טלאים זה בזה ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור, ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו, [**דף מה:**] ראו שהתירוהו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים ואסרו, זה הכלל כל שהוא לדעתו אסור שלא לדעתו מותר:

גמ' בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוזן הבכור ומת מהו לקנוס בנו אחריו, לדידיה קנסו רבנן והא ליתא, או דלמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה, ופשטי לה לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן, וכן בכיון מלאכתו במועד, והמוכר עבדו לגויים ומת לא קנסו בנו אחריו, דהכין אסקינן לכל חדא מינייהו בדוכתיה כדכתיב בהלכות [**דף מו.**] פרק מי שהפך. אמר רבא נקטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו דהיזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק קנסא דרבנן הוא, לדידיה קנסו [**דף מו:**] רבנן לבריה לא קנסו רבנן:

ומעשה בזכר של רחלים וכו'. (מד) אמר רב חסדא אמר רב קטינא ל"ש אלא דאמרי ליה אלא א"כ היה בו מום, אבל אמרו לו אלא א"כ נעשה בו מום, כמאן דאמר ליה זיל עביד ביה מום, אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ול"ש:

זה הכלל כל שהוא לדעתו אסור לאתויי גרמא, שלא לדעתו מותר לאתויי מסיח לפי תומו:

מתני' היה בכור רודפו ובעטו ונעשה בו מום הרי זה ישחט עליו: גמ' אמר רב פפא ל"ש אלא שבעטו בשעת רדיפה, אבל לאחר רדיפה לא, פשיטא, מהו דתימא צעריה הוא דקא מדכר קמ"ל, איכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין לאחר רדיפה לא, אלא לאחר רדיפה נמי, מ"ט צעריה הוא דקא מדכר, והלכתא כלישנא בתרא. אמר רב

יהודה מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם, אמר רבא גדייא באודניה אימרא בשפוותיה, איכא דאמרי אמר רבא אימרא נמי באודניה, אימור דרך צדעיו נפק וכן הלכתא:

מתני' כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראלים נאמנין רועי כהנים אינם נאמנים, רשב"ג אומר נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו, ר"מ אומר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו:

גמ' תניא רבי יהושע בן קפוסאי אומר בכור ביד כהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו, רשב"ג אומר אפילו בנו אפילו בתו, רבי יוסי אומר אפילו עשרה והן בני ביתו אין מעידין. אתמר ר"נ אמר הלכה כרשב"ג ורבא אמר הלכה כרבי יוסי והלכתא כרשב"ג, ודוקא בנו ובתו אבל אשתו לא וטעמא אשתו כגופו דמיא. והכי נמי רועי כהן בי ישראל נאמן דלאו של עצמו הוא, והכי חזינן בפירושא דרבוותין. (מה) ואיכא מאן דכתב בפסקא דלא מהימן, והך סברא דידיה אתיא כלישנא קמא דאמרינן רועי כהנים בי ישראל אינן נאמנים, וס"ל דלא פליג רשב"ג אלא אמאי דמחסרא מתניתין דהיינו כהן לכהן דלא חייש איהו לגומלין, אבל על רועי כהן בי ישראל לא פליג, דכיון דסבר לא שבק לדידי כשל עצמו דמי. והך סברא לאו מעליא היא דהא כיון דאפילו בנו ובתו נאמנים סברא היא דכ"ש רועי כהן בי ישראל, דבנו ובתו הסמוכים על שולחנו ומקרבא הנאתייהו חשדא דידהו טפי מרועי כהן בי ישראל משום ספיקא דלא שביק לדידי, ואפילו [**דף מז**.] הכי מהימני משום דלא גזור רבנן אלא על עצמו ממש, (מו) ועוד דלא מסתבר דקאי רשב"ג אמאי דמחסרא מתניתין דוקא ולא קאי אעיקר מתניתין, אלא רשב"ג ארועי כהן בי ישראל פליג וקי"ל כוותיה, ועוד בר מן דין הא ללישנא אחרינא רועי כהן בי ישראל אפילו לת"ק נאמן, (מז) וכיון דפלוגתא דלישני היא וליתא איסורא דאורייתא אלא גזרה דרבנן גרידא, לקולא נקיטינן, ועוד דמתניתין כפשטא אתיא כי האי לישנא, ולללישנא קמא דא איצטרכינן לחסורי [**דף מז**:] כדברי רבי יהושע בן קפוסאי, הלכך האי לישנא עדיף ונקיטינן מיניה דרועי כהן בי ישראל נאמנין וכן הלכתא. וספק בכור בי ישראל קי"ל כרב נחמן דאמר בעליו מעידין עליו, וכהנים הוא דחשידי אמומי ישראל לא חשידי אמומי:

איבעיא להו עד מפי עד לעדות בכור מהו, רב אסי אסר ורב אשי שרי. רב יימר אכשר עד מפי עד בבכור, קרי עליה מרימר יימר שרי בוכרא, והלכתא עד מפי עד כשר לעדות בכור. (מח) אמר ר' אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן, מאי קמ"ל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, היינו מתניתין דתנן האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, מהו

דתימא התם הוא דאי בעיא לא אמרה, אבל הכא דלא סגיא דלא אמר דקדשים בחוץ לא אכיל אימא לאו הפה שאסר הוא קמ"ל, דאי משום הכי הוה שדי ביה מומא דמנכר ואכיל ליה. יתיב רבינא וקאמר להאי שמעתא בלא גברי, אמר [**דף מח**.] ליה רבא זוטי לרבינא אנן משמיה דרבי אילעא מתנינן לה למימרא (מט) דהלכתא כוותיה. ר' צדוק הוה לי ההוא בוכרא רמא ליה שערי בסלי נסרים של ערבה קלופה, בהדי דקא אכיל איבזע שפוותיה, אתא לקמיה דרבי יהושע אמר ליה כלום חלקנו בין חבר לעם הארץ, אמר ליה רבי יהושע הן, אתא לקמיה דרבן גמליאל, א"ל לא, והלכתא כרבן גמליאל, דגרסינן בפ' יום הכפורים שאלו תלמידיו את רבי אלעזר, זקן ויושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות או אינו צריך, מאי קא בעו להו, הכי קא בעו להו, כי הא דאמר רב אידי בר אבין דבר זה הניחו לו לבית הנשיא כדי להתגדר בו, הוא צריך ליטול רשות, או דלמא כיון דזקן ויושב בישיבה הוא אינו צריך, עמד רבי יצחק בן חקולה על רגליו ואמר אני ראיתי את רבי יוסי בן זמרא שזקן ויושב בישיבה היה ועומד במעלה לפני זקנו ונטל רשות להתיר בבכורות, א"ל רבא לא כך היה המעשה, רבי יוסי בן זמרא כהן היה, והכי קא בעי ליה הלכה כר"מ דאמר דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, או דלמא הלכה כרשב"ג דאמר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו, ואמר להם הלכה כרשב"ג, ושמעינן מינה דהלכתא כר"ג דאמר לא חלקנו בין חבר לעם הארץ ואפילו זקן ויושב בישיבה:

מתני' נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב נאמן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו, מ"ט כל מלתא דעבידא לאגלויי לא משקרו בה אינשי. אמר רב ירמיה בר אבא מנ"ל ליהודה, הא אנן קבעתא בגידול, וגידול קבע בדידיה, והכי אמרי ליה נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו, ישראל פשיטא, לא צריכא דקטן והגדיל, פי' שהיה טלה ונעשה איל, מהו דתימא לא קים ליה קמ"ל. בסורא מתנו כלישנא קמא, בפומבדיתא מתנו כלישנא בתרא, והלכתא אפילו כלישנא קמא. ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש לה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור ומומו עמו, א"ל רבינא לרב אשי ודלמא ישראל הוא ואמר רב יהודה אין רואין בכור לישראל אלא א"כ כהן עמו, א"ל הכי השתא התם נהי דקדשים בחוץ לא אכיל אממונא דכהן חשיד, הכא מכדי מידע ידיע דהאי מום מובהק הוא, מ"ט אתייה לקמיה דרבנן משום כבודו של חכם על כבודו של חכם לא עבר איסורא עבד:

מתני' בכור שנסמית עינו או שנקטעה רגלו או שנשברה ידו ה"ז ישחט על פי שלשה בני הכנסת, רבי יוסי אומר אפילו יש שם עשרים ושלשה לא ישחוט אלא על פי מומחה:
גמ' (נ) רבי שמלאי ורבי יהודה נשיאה תרווייהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי, ואמרי לה רבי שמלאי ורבי יהושע בן לוי משמיה דר' יהודה נשיאה אמרי התרת בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני הכנסת, אמר רבא [**דף מח**:] ובמומין מובהקין. אמר רב יהודה א"ר ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל, ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחין, מאי קמ"ל תנינא ה"ז ישחוט על פי שלשה בני הכנסת, אי ממתניתין הוה אמינא אפילו שיש מומחה, קמשמע לן במקום שאין מומחה אין, במקום שיש מומחה לא וכן הלכתא:
מתני' השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם את הדמים, וכן השוחט פרה ומכרה ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם את הדמים, ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים, מכרוהו לגויים או השליכוהו לכלבים ישלמו לו דמי הטרפה:
גמ' (נא) ת"ר המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, פירות ונמצאו טבלים, יין ונמצא יין נסך, מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים, וכן הלכתא, וכבר איכתיבא בהלכות בפרק המוכר פירות:
[**דף מט**.] תנן בפרק אין צדין בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט, ואם לאו לא ישחוט, רבי שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעו"י אין זה מן המוכן. במאי קמיפלגי ברואין מומין ביום טוב קמיפלגי, רבי יהודה סבר רואין, ר"ש סבר אין רואין, ואע"ג דקי"ל דר"י ור"ש הלכה כר"י, בהא קי"ל כר"ש דאמרינן אמי וורדינאה חזי בוכרי דבי נשיאה, הוה סבר דלא למחזי ביומא טבא, אתו ואמרו לו לר' אמי, אמר להו שפיר עבד דלא חזי, איני והא ר' אמי גופיה חזי, ר' אמי מאתמול הוה חזי וביומא טבא שיוליה הוה משייל היכי הוה עובדא, כי ההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא וכו' כדכתיבא בה"ג דרבינו ז"ל, ושמעינן מיניה דבכור בהמה טהורה נוהג בחו"ל, דהא רבא בבבל הוה וקמייתי ליה בוכרא, וגרסינן נמי בפרק קמא דמכילתין ההיא גיורתא דמסרן לה אחוה חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא וכו', רב מרי בר רחל הו"ל חיותא והוה מקנה [**דף מט**:] אודנייהו לגויים ואסר להו בגיזה ועבודה, וכן בפרק אלו טרפות רב חסדא שרא בוכרא ולא זבן מיניה, והני בהמה טהורה נינהו, וש"מ בכור בהמה טהורה נוהג בבבל, והוא אתרא דרב מרי ורבא ורב חסדא, ותו דאמרן לעיל בהדיא התרת בכור בחו"ל עפ"י ג' בני הכנסת,

וליכא לאוקומה בבכור שיצא מהארץ לחו"ל, דא"כ הוו אמרין הכי בהדיא, ול"ל לאדכורי חו"ל אתרא דלא נהיג בה בכור בהמה טהורה, ולא שכיחי התם בוכרי אלא בגוונא רחיקא שבאו משם לכאן, לימא התרת בכור במקום שאין מומחה עפ"י ג' בני הכנסת, אלא ש"מ דחו"ל אתרא דבוכרא הוא, ונקט אתרא דלא שכיחא ביה מומחה לקרובי מילתא, וה"ה לכל דוכתא דלא הוו בההוא זמנא. ותנן בתוספתא דתמורה בפרק אלו קדשים תמורת הבכור והמעשר ולדן ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר, ויאכלו במומן לבעלים, מה בין הבכור והמעשר לבין כל הקדשים, שכל הקדשים נמכרין באיטליז ונשחטין באיטליז ונשקלין בליטרא, חוץ מן הבכור והמעשר, ויש להם פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר, ואם באו תמימים יקרבו, ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים, אמר רבי שמעון מה טעם וכו', ואע"ג דרמינן עלה בגמרא ואם באו תמימים יקרבו, ורמינהו אנטיגנוס העלה בכורות מבבל לירושלים ולא קבלו ממנו, אמר רב חסדא ל"ק הא ר"ע הא רבי ישמעאל, מאי היא דתניא ר"ע אומר יכול יעלה אדם בכור מחו"ל לא"י בזמן שבהמ"ק קיים ויקריבנו, ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' מקיש בכור למעשר, מה מעשר אינו בא אלא מן הארץ, אף בכור אינו בא אלא מן הארץ וכו', וקי"ל כר"ע מחבירו, ההיא לק"מ דלא אקשיה ר"ע למעשר אלא לומר שאינו בא מחו"ל ליקרב על גבי המזבח, אבל מקדש קדיש אפילו בחו"ל, תדע דתנן בפרקין לקמן מעשר בהמה נוהג בארץ ובחו"ל, והוינן בה לימא מתניתין דלא [**דף נ.**] כרע"ק, דתניא רע"ק אומר יכול יעלה אדם מעשר בהמה מחו"ל ויקריבנו, ת"ל והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן, ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה, ממקום שאין אתה מעלה מעשר דגן אין אתה מעלה מעשר בהמה, ומפרקינן אפי' תימא רע"ק כאן ליקרב כאן ליקדש, דיקא נמי דקא נסיב לה תלמודא והבאתם שמה ש"מ, ומאחר שאינו קרב למה קדוש ליאכל במומו לבעלים, הדין היא גמרא דהתם, וממילא שמעינן לאידך דקאמר ר"ע נמי בבכור יכול יעלה אדם בכור מחו"ל ויקריבנו, ת"ל וכו', דלא אתא נמי למעוטי אלא שאינו קרב, אבל ליקדש ודאי קדיש אפילו בחו"ל, דהנך תרתי מתניתא דרע"ק בני חד בקתא נינהו וחד אורחא אית להו, והא נמי דיקא מדקא נסיב לה גמרא ואכלת לפני ה' אלהיך כדדייקינן באידך ש"מ דבחדא מחתא מחתינהו ויגיד עליו ריעו, ובכור ומעשר נמי מגמר גמירי מהדדי בכל מקום, ואי אמרת אי הכי אמאי לא תני בכור בהמה טהורה נוהג בארץ ובחו"ל כדקתני במעשר, י"ל דבשלמא לענין מעשר איצטריך דלא תימה דדיניה כמעשר דגן, אי נמי כיון דמעשר ליתיה אלא דקרב שלמים, בזמן דאיכא

בית אין בזמן דליכא בית לא, להכי איצטריך תנא למתניא הכי, אלא בכור פשיטא דהא בפטר רחם תלי רחמנא וחובת הגוף הוא, וממתנות כהונה הנוהגות בכל מקום היא, כפדיון הבן ופדיון פטר חמור, הילכך לא צריך למתניא בכור בהמה טהורה דנוהג מדלא תני נמי הכי גבי בכור אדם ובכור בהמה טמאה, ועוד דהא סוגין בהדיא דנהיגי בחו"ל כדכתבינן. ואיצטריכין לברורי הנך מילי משום דאשכחן לחד מרבוותא דכתב בפסקיו הכין מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ ואין מביאין בכורות מחו"ל לארץ שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך, ואם הביא אין מקבלין [**דף נ:**] ממנו, ולא יקרב אלא הרי הוא חולין, ואנן כתבינן מאי דסבירא לן, והכי סבירא לרבוותא, ועבדי בה עובדא למיתב בוכרי לכהני בחו"ל האידנא, וליכא למינדא מינה ולספוקי בה כלל: סליק פירקא:

פרק ששי

מתני' (נב) על אלו מומין שוחטין את הבכור, נפגמה אזנו מן החסחוס ולא מן העור, נסדקה אע"פ שלא חסרה, ניקבה מלא כרשינה, או שיבשה איזהו יבשה כל שתינקב ואינה מוציאה טיפת דם, ר"י בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת:

גמ' ת"ר נסדק כל שהוא, הסדק והפגימה בין בידי אדם בין בידי שמים, וכמה שיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן:

[**דף נא.**] מתני' (נג) הריס של עין שנקב שנפגם שנסדק בידי שמים. הרי בעינו דק תבלול חלזון נחש ועצב, ואיזהו תבלול לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור, שחור ונכנס בלבן אין זה מום שאין מומין בלבן:

[**דף נא:**] ואנן לא בקיאינן בהני מומי אם עובר הוא אם מום קבוע הוא, ועוד דאנן הדיוטות, וכבר איתברר באידך פרקין דלעיל דהתרת בכור עפ"י שלשה בני הכנסת ליתיה אלא במומין מובהקין, כגון הני דתנן נסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו, א"נ הני דתחלת ברייתן כגון הא דתנן או שהיה ראש הזנב מפציל עצם או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע. תנא אצבע שאמרו אחד מארבע בטפח של כל אדם, דהיינו גודל: מתני' אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת, ר' ישמעאל אומר אם יש לו שני כיסין יש לו ב' ביצים, אין לו אלא כיס א' אין לו אלא ביצה אחת, ר"ע אומר מושיבו על הרגוזו וממעך אם יש ביצה סופה לצאת. מעשה שמיעך ולא יצאת ונשחט ונמצאת דבוקה בכסלים והתיר ר"ע ואסר רבי יוחנן בן נורי:

גמ' (נד) השתא אין לו אלא ביצה אחת אמרת הוי מומא, אין לו כלל מיבעיא, חסורי מחסרא וה"ק אין לו שני ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד, אי נמי שני כיסין וביצה אחת ה"ז מום, ר' ישמעאל אומר יש לו שני כיסין בידוע שיש לו שני ביצים, אין לו אלא

כיס אחת כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי, ואתא ר"ע למימר בידוע לא אמרינן אלא מושיבו על הרגוזו וכו'. מסתברא לן (נה) דהלכתא כת"ק דאמר ב' כיסין וביצה אחת מום הוי ולא בעי מיעוך, והיינו דאיכא בין ת"ק לר"ע, וטעמא דת"ק משום דכיון דליתיה בכיס לית ליה אלא חדא, וא"נ אית ליה דבוקה בכסלים היא והוי מומא, וכ"ש כשמיעך ונמצאת דבוקה בכסלים דשרינן ליה כר"ע, וליכא למיחש לדר"י בן נורי וכן הלכתא:

מתני' בעל חמש רגלים ושאין לו אלא שלש ושרגליו קלוטות כשל חמור: גמ' (נו) אמר רב פפא לא תימא דעגילן ולא סדיקן אלא כיון דעגילן אף על גב דסדיקן:

מתני' השחול והכסול איזהו שחול שנשמטה יריכו, וכסול כל שאחת מארכובותיו גבוהות:

גמ' איזהו שחול שנשמטה יריכו, כסול שרגלו אחת בתוך הכסל ורגלו אחת על גבי הכסל.

תניא השרוע והקלוט, השרוע שנשתרבבה יריכו, קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור:

מתני' מומין אלו מנה אילא ביבנה והודו לו חכמים. ועוד שלשה הוסיף אמרו לו לא שמענו אלא את אלו, את שגלגל עינו עגול כשל אדם, פיו דומה לשל חזיר, את שניטל רוב המדבר שבלשונו, ב"ד של אחריהם אמרו הרי אלו מומין:

גמ' עינו עגול אוקימנא באוכמא, אבל בצירא היינו אורחיה. פיו דומה לשל חזיר אמר רב פפא לא תימא דשפיד ופריס, אלא כיון דפריס אע"ג דלא שפיד, פירוש שפיד חד ועשוי כשפוד, פריס ששפתו העליונה פרוסה על התחתונה ועודפת עליה: מתני' מעשה שהלחי התחתון עודף על העליון ושאל ר"ג לחכמים ואמרו ה"ז מום: גמ' מאי תנא דקתני מעשה משום דקתני פיו דומה לשל חזיר ה"ז מום, ופליגי רבנן עליה דאילא בשפתו העליונה עודפת על התחתונה, אבל התחתונה עודפת על העליונה ה"ז מום, ומעשה נמי וכו', ודוקא דאית בה עצם אבל לית בה עצם בתרוויהו לא הוי מומא:

מתני' אזן הגדי שהיתה כפולה אמרו חכמים בזמן שהיא עצם אחד מום, ואם אינה עצם אחד אינה מום:

גמ' ת"ר פיו בלום ורגליו מבולמות מחמת הרוח אינה מום, מחמת העצם ה"ז מום, אזניו כפולות בחסחסות אחת הרי זה מום בשתי חסחסיות אינו מום: מתני' רבי חנינא בן גמליאל אומר זנב הגדי שדומה לשל חזיר:

גמ' אמר רב פפא לא תימא דרכיכא ואלימא, אלא דרכיכא אף ע"ג דלא אלימא: אין בה ג' חוליות הרי זה מום, אמר רב הונא בגדי שתים הרי זה מום, שלש אינה מום, בטלה ג' ה"ז מום, ד' אינו מום. מיתיבי בגדי א' ה"ז מום, ב' אינו מום בטלה ב' ה"ז מום ג' אינו מום תיובתא דר"ה, ורב הונא מתניתין אטעיתיה איהו סבר מדרישא בגדי סיפא נמי בגדי,

ולא היא רישא בגדי וסיפא בטלה: [**דף נב.**] מתני' עינו אחת גדולה ואחת קטנה במראה אבל לא במדה:

גמ' (נז) תנא גדולה גדולה כשל עגל, קטנה כשל אווז, ודוקא אחת גדולה ואחת קטנה, אבל ב' גדולות ב' קטנות לא הוי מומא, דמחמת בריותא יתירה או כחישותא יתירה הוא, אבל אחת גדולה ואחת קטנה אי מחמת CD$ בריותא הוא תרוייהו בעו מיברא, ואי מחמת כחישותא תרוייהו בעו מיכחש. והכין אסיקנא בפ"ק דמכילתין. וגרסינן נמי התם ר"א לא עאל לבי מדרשא, אשכחיה לר' אסי, א"ל מאי אמור בי מדרשא, א"ל הכי אמר ר"י, הא דתנן רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנים חייב, מום קבוע הוא לישחט עליו, דכיון דאשתני הו"ל מומא דיליה, ואע"ג דאשתני לדבר שבמינו קדוש לבכורים וכן הלכתא: גרסינן בפרק מומין אלו, אמר רב חסדא עז שאין לה קרניים ורחל שיש לה קרניים כשירות ע"ג המזבח, ותניא נמי כוותיה. ואמר רב חסדא אמר אמימר נטלו קרניים וזכרותן עמהם פסולה, ואינה נפדית עליהן, נטלו טלפים וזכרותן עמהם פסולה, ונפדית עליהן, מיתיבי נטלו קרניים וטלפים וזכרותן עמהם פסולה ונפדית עליהן, לא קשיא הא דאיתעקור אתעקורי הא דאיגום איגומי, איתעקור לגמרי פסולה ונפדית עליהן, הלכך בבכור משחט שוחטין עליהן:

מתני' רבי יהודה אומר ב' ביציו אחת גדולה כשתים שבחברתה ולא הודו לו חכמים:

גמ' ורבנן עד כמה, תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשניה אלא כפול כשירה: מתני' זנב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרבית עגלים כן, כ"ז שהם מגדילין הם נמתחות, ובאיזה ערקוב, אמרו ר"ח בן אנטיגנוס אומר בערקוב שבאמצע הירך:

גמ' תנא קפץ העליון ולא התחתון וכנגדו בגמל ניכר:

מתני' על אלו מומין שוחטין את הבכור:

גמ' הא תו ל"ל הא תני ליה רישא על אלו מומין שוחטין, איידי דתנא ועוד הוסיף ג' ואמרו לו לא שמענו אלא את אלו וקתני ואתי דיחידאי וקא סתים ליה בכלהו על אלו מומין שוחטין את הבכור:

[**דף נב:**] מתני' (נח) טומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה, רש"א אין מום גדול מזה, וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזז ונעבד:

גמ' אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס, אבל בטומטום ד"ה ספיקא וקדיש מספיקא, וקי"ל בעלמא דאנדרוגינוס בריה הוי, דגרסינן בפרק הערל אמר רב ליתא למתני' דקתני ר"י ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה, אלמא זכר הוא, מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפ"ע הוא ולא הכריעו בו חכמים

אם זכר אם נקבה הוא, דמדשבקיה ר' יוסי לדר"ש ש"מ הדר ביה, ואמרי בי רב הלכה כר"י באנדרוגינוס ובהרכבה, ושמואל אמר בקושי ובקדוש, ומסתברא לן מדלא קאמרי כר"י ור"ש ש"מ דבי רב כרב ס"ל, דאמר הלכה כר"י דברייתא דשבקיה לר"ש בר זוגיה, ואף ע"ג דהכא לא אתו אלא למיפסק בהנך דר"י ור"ש דהרכבה וקושי וקדוש כלהו דר"י ור"ש נינהו, אבל דר"י לחודיה טובא איכא. מיהו ודאי בי רב מילי דר"י [**דף נג.**] ור"ש נקטו, וכר"י פסקי בהו ולא אדכרו ר"ש משום דאנדרוגינוס דשבק ביה לבר זוגיה, ותו דאי כר"י ורבי שמעון פסקו, הוה קשיא רב אדבי רב כדמקשינן להדדי בכמה מקומות בתלמודא, אלא ש"מ כר"י דברייתא פסקו. ואע"ג דחזינן לחד מרבוותא דפריש לה כר"י דמתניתין ר"י ור"ש, אנן כתבינן מאי דאשכחן לרבינו הגדול ז"ל וס"ל כוותיה, הלכך אנדרוגינוס בריה הוי, וגבי בכור אינו קדוש אלא נגזז ונעבד כרבנן בתראי דמתניתין, אבל טומטום ספיקא הוי ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה, אלא ימתין עד שיומם ואכלי ליה בעלים ככל ספק בכורות, ודוקא במטיל מים במקום זכרות דכ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתב לכהן, והא דאמר ר"א טומטום בבהמה מטיל מים במקום נקבות הוי חולין, וכן הא דאר"ש בן לקיש לא אמרו טומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד, אבל בבהמה מטיל מים במקום זכרות זכר במקום נקבות נקבה ליתא, אלא כי מטיל מים במקום נקבות ספיקא הוי שמא נהפכה זכרותו לנקבותו, ואע"ג דמיעוט הוא ולא חיישינן בעלמא למעוטא, הכא [**דף נג:**] כיון דאשתני אשתני וחיישינן, והכין היא מסקנא דשמעתין דכו"ע אמרינן הואיל דאשתני אשתני וכן הלכתא:

סליק פירקא:

פרק שמיני

מתני' (ס) יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולכהן, ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן. איזהו [**דף נד.**] בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, הבא אחר נפלים אף על פי שהוציא את [**דף נד:**] ראשו חי, ובן תשעה שיצא ראשו מת, המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם, (סא) המפלת סנדל או [**דף נה.**] שליא או (סב) שפיר מרוקם, והיוצא (סג) מחותך, הבא אחריהם בכור לנחלה [**דף נה:**] ואין בכור לכהן. (סד) מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה, עודה שפחה ונשתחררה, עודה נכרית ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן, רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר פטר רחם בישראל עד שיפטור רחם בישראל. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה, נתגיירה מעוברת, נשתחררה מעוברת, וילדה היא וכהנת, היא ולויה, היא ואשה

שכבר ילדה, וכן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה. איזהו בכור לנחלה ולכהן, המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גנונין, המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, והמפלת יום ארבעים, הבא אחריו בכור לנחלה ולכהן. יוצא דופן והבא אחריו שניהם אינם בכור לא לנחלה ולא לכהן, ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

גמ' אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים, מ"ט אמר קרא כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב רישיה, אידך לא חשיב רישיה, וליתא לדשמואל, דהא איתותב. אר"ש בן לקיש פדחת פוטרת בכ"מ חוץ מן הנחלה, מ"ט דכתיב יכיר, ור' יוחנן אמר אף לנחלה, והלכתא כר"י. הא דתנן וחכ"א עד שיהא בו צורת אדם, לאו דוקא כל צורת אלא אפילו מצורת, הלכך המצח והגבין והעין והלסת וגיבת הזקן עד שיהו כולן מצורת אדם, היו כולן אע"פ שגופו וצד שני שבפניו תיש ה"ז אדם, פניו תיש אע"פ שגופו אדם ולא כלום:

איתמר היו לו בנים בגיותו ונתגייר, רבי יוחנן אמר אין לו בכור לנחלה, ור"ל אמר יש לו בכור לנחלה, ר"י אומר אין לו בכור לנחלה דהא הוי ליה בני, ר"ל אמר יש לו בכור לנחלה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואזדו לטעמייהו דאתמר היו לו בנים בגיותו ונתגייר, ר"י אמר קיים מצות פריה ורביה וכו', והלכתא כר"י, ואיתא בהלכות בפרק הבא על יבמתו:

סה (הראשון) אמר רב אדא בר אהבה לויה שילדה בנה [**דף נו.**] פטור מחמשה סלעים, ואוקמה רב פפא בדאיעבר מנכרי, ומר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אפילו בדעיבר מישראל, מ"ט בפטר רחם תלי רחמנא, ואיתמר [**דף נו:**] עלה בפרק הזרוע הלכתא כוותיה דרב אדא בר אהבה, דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמשה סלעים, ומיהו לא מסיימינן התם אליבא דמאן, אלא מדאקשינן [**דף נז.**] בפ"ק דמכלתין לויה לא תפקע, ומפרקינן הא ל"ק כדמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, ולא מפרקינן נמי א"נ כדרב פפא, (סה) (השני) ש"מ דהלכתא כוותיה, ותו דר"פ תלמיד הוא לגבייהו דאביי ורבא, ולית הלכתא (סו) כתלמיד במקום הרב, וכן פסק בה"ג. ואשכחן מקצת נוסחי דמפורש בהן בפ' הזרוע והלכתא כוותיה דר"א בר אהבה אליבא דמר בריה יוסף משמיה דרבא, והדין היא גירסתו דרב אחא משבחא ז"ל, והכין כתוב בפסוקות. אמר רב פפא בדיק לן רבא כהנת שנתעברה מגוי מהו, ואמרינן לאו היינו דרב אדא בר אהבה, ואמר לי הכי השתא בשלמא לויה בקדושתה קיימא, דתנן לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנים לה מעשר ואוכלת, אלא כהנת כיון שנבעלה לפסול לה הויא זרה, הלכך מיחייב הבן לפדות עצמו, ואצ"ל בת ישראל שנתעברה מגוי דחייב וכן הלכתא:

איתמר (סז) אמר ר"ש בן יאשיה אמר ר"ל כהן שמת והניח בן חלל, [**דף נז**:] בתוך שלשים יום הבן חייב לפדות את עצמו, שלא זכה האב בפדיונו, לאחר שלשים יום אין הבן חייב, שכבר זכה האב בפדיונו:

[**דף נח**:] (סח) וכן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים וכו' בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, ורמינן עלה בגמרא, לנחלה הוא דלא הוי בכור הא כפשוט שקיל, אמאי ליזיל לגבי האי לדחייה ולגבי האי ולדחייה, א"ר ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחריו, וה"ק בכור לכהן והבא אחריו אינו בכור לנחלה, ותו דייקינן ולכתבו הרשאה להדדי, ומפרקינן מסייע ליה לר' ינאי, דאמר ר' ינאי הוכרו ולבסף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה, לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה:

ת"ר מנין שאם יש לו ה' בנים מה' נשים שלא ביכרו שחייב לפדותן, שנאמר כל בכור בניך תפדה, פשיטא בפטר רחם תלא רחמנא, מהו דתימא נילף בכור בכור מנחלה, מה להלן ראשית אונו אף כאן ראשית אונו קמ"ל, ואיתא בהלכות בהאשה נקנית: [**דף נט**.] מתני' מי שלא ביכרה אשתו וילדה ב' זכרים נותן ה' סלעים לכהן, מת א' מהם בתוך שלשים יום האב פטור, מת האב והבנים קיימין רבי מאיר אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין, ר"י אומר נתחייבו נכסים. זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. שתי נשים שלא ביכרו וילדו ב' זכרים נותן עשרה סלעים לכהן, מת אחד מהם בתוך שלשים יום אם לכהן אחד נתן יחזיר לו ה' סלעים, ואם לב' כהנים נתן אינו יכול להוציא מידם. זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה נותן ה' סלעים לכהן, שתי נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות אין כאן לכהן כלום. אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדו שני זכרים נותן ה' סלעים לכהן, מת אחד מהם בתוך שלשים יום האב פטור, מת האב והבנים קיימין ר"מ אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין, ר"י אומר נתחייבו נכסים. זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום:

גמ' (סט) הא מתניתין הוינן עלה בגמרא, דמית האב אימת אילימא דמית לאחר שלשים יום בהא אמר ר"מ כי חלקו פטורין והא אשתעבדו להו נכסים, אלא דמית בתוך שלשים יום מ"ש, כי לא חלקו נמי ניזיל לגבי האי ולדחייה וליזיל לגבי האי ולדחייה, ופריש רבי ירמיה טעמא דר"מ משום דכל זמן שלא חלקו כהן בא על הנכסים משני דרכים, ודייק מינה זאת אומרת שני יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת ולקחו שדה אחת בשותפות בעל חוב גובה, משום דא"ל אי בדידך מסיקנא מנתא דידך שקילנא, ואי בחברך מסיקנא מנתא דחברך קא שקילנא, וכי חלקו ליכא למימר הכי ומש"ה פטורין, ובדר' יהודה פריש טעמא משום דאחין שחלקו לקוחות הוו, וכל חד מכח חבריה קא אתי, הלכך

דייק מינה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת ולקח אחד מהם שדה מחבירו בעל חוב גובה ממנו, משום דא"ל אי בדידך מסיקנא לדידי קדימנא משעבדנא לי מקמי דידך, ובתרווייהו אתקיף עליה רבא מכדי נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה, מי איכא דלדידיה לא מצי תבע ליה לערב מצי תבע ליה, והתנן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב, וקי"ל לא יתבע ערב תחלה, ואסיקנא דמית האב אחר שלשים יום, ודאיכא נכסי טובא [**דף נט**:] ה"נ דשקיל, והב"ע (ע) דליכא אלא חמש סלעים, ודכ"ע חמש סלעים אמר רחמנא ולא חצי חמש, ובדרב אסי פליגי דאמר מחצה יורשין ומחצה לקוחות, א"נ בדרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות. (עא) ואסיקנא הלכתא בהדיא בפרק בית כור כרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא יורשין הוו, וקי"ל כר"פ דאמר מלוה על פה גובה מן היורשין, הלכך נתחייבו נכסים כרבי יהודה:

[**דף ס**.] מתני' שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו וילדו שני זכרים זה נותן ה' סלעים לכהן וזה נותן ה' סלעים לכהן, מת אחד מהם בתוך שלשים יום אם לכהן אחד נתנו יחזיר להם ה' סלעים, ואם לשני כהנים נתנו אינם יכולים להוציא מידם. זכר ונקבה האבות פטורין והבן חייב לפדות את עצמו. שתי נקבות וזכר או שני זכרים וב' נקבות אין כאן לכהן כלום. אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה של ב' אנשים וילדו ב' זכרים, זה שלא ביכרה אשתו נותן ה' סלעים לכהן. זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: גמ' (עב) מ"ש שני כהנים דאזיל לגבי האי ומדחי ליה, ואזיל גבי האי ומדחי ליה, כהן אחד נמי ליזיל לגבי האי ולדחייה ולגבי האי ולדחייה, אמר שמואל בבא בהרשאה, והאמרי נהרדעי לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי, ה"מ היכא דכפריה אבל לא כפריה כתבינן, ומהא שמעינן דהלכתא כלישנא בתרא דנהרדעי דאמרי לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי דכפריה, אבל לא כפריה כתבינן:

זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. תני רב הונא ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום: תוספתא, יש שנותן ע"י עצמו, ויש שנותן אביו על ידו, ויש שהוא ואביו נותנים, ויש לא הוא ולא אביו נותנים, איזהו שנותן על ידי עצמו, הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה נותן על ידי עצמו, ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון נותן על ידי עצמו, ב' נשים של שני אנשים שלא ביכרו וילדו ב' זכרים במחבא ומת אחד מהם, השני נותן על ידי עצמו, וכן נמי אם ילדה זכר ונקבה. איזהו שאביו נותן על ידו, ב' נשים של ב' אנשים שלא ביכרו וילדו ב' זכרים במחבא זה נותן ה' סלעים לכהן, וזה נותן ה' סלעים לכהן, נתן האב ה' סלעים ומת, האב השני חייב, והבנים פטורים, ילדה היא וכהנת, היא ולויה, היא ואשה שכבר ילדה ב' זכרים אביו נותן על ידו. מת אחד מהם או שהיו זכר ונקבה

לא הוא ולא אביו נותנין. איזהו שהוא ואביו נותנין שתי נשים של ב' אנשים שלא ביכרו וילדו ב' זכרים במחבא זה נותן ה"ס וזה נותן ה"ס:

[**דף ס**:] מתני' (עג) מת הבן בתוך שלשים יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים, לאחר שלשים יום אע"פ שלא נתן יתן, מת ביום ל' כיום שלפניו, רע"א אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן:

גמ' אמר רב אשי הכל מודים לענין אבלות דיום שלשים כיום שלפניו, דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל, וכבר אתפרשא שפיר בהלכות בפרק ואלו מגלחין. גרסינן בפרק הקומץ את המנחה ההוא גברא דאיתיליד ליה ינוקא דהוו ליה תרין רישי, אמר כמה בעינא למיתב לכהן, תנא ליה ההוא סבא מי שיש לו שני ראשים נותן עשר סלעים לכהן, איני והא תני רמי בר חמא מתוך שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם, שומע אני אפילו נטרף בתוך שלשים יום, ת"ל אך חלק, שאני התם דבגולגולת תלי רחמנא:

מתני' מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה:

גמ' (עד) אתמר הפודה את בנו בתוך שלשים רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי, אמר רבא דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי, אחר שלשים יום ואיתנהו למעות בנו פדוי, כי פליגי אחר שלשים ונתאכלו המעות, רב אמר בנו פדוי מידי דהוה אקדושי אשה התם לאו אע"ג שנתאכלו המעות הוו [**דף סא**.] קדושין ה"נ ל"ש, (עה) ושמואל התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדות מעכשיו, (עו) והלכתא כרב, דקי"ל הלכתא כרב באיסורי, ועוד דהא תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים בנו פדוי ואע"פ שנתאכלו המעות, דאי באיתנהו למעות פשיטא צריכא למימר, אלא ודאי ברייתא בשנתאכלו המעות היא, ולהכי אמר ליה רב יהודה לתנא דשמואל אמר אין בנו פדוי, אלמא ברייתא כרב אתיא, וכיון דתניא מסייע ליה ודאי [**דף סא**:] הלכתא כוותיה ולית בה ספיקא, אלא דאשכחן בפסוקות דכתוב בהו סתם ומי שפדה את בנו בתוך שלשים יום אין בנו פדוי, ולא מסיים בה דוקא בדאמר לו מעכשיו:

[**דף סב**.] (עז) תנן בהאשה נקנית כל מצות הבן על האב אנשים חייבין ונשים פטורות, תנינא להא דת"ר האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו אומנות וכו', לפדותו מנ"ל דכתיב כל בכור בניך תפדה, והיכא דלא פרקיה אבוה מיחייב איהו למפרק נפשיה שנאמר תפדה קרי ביה תיפדה, ואיהי מנ"ל דלא מיחייבה דכתיב תפדה תפדה, כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות את אחרים, וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו אינו מצווה לפדות את אחרים, ואיהי מנא לן דלא מיפקדא בפרקונה, דכתיב תפדה, כל

שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו, וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אין מצווה לפדות את עצמו, ומנין שאין אחרים מצווין לפדותה, דאמר קרא וכל בכור אדם בבניך תפדה, בבניך ולא בבנותיך, וכתיבן הני מילי התם בהלכות:

מתני' (עח) הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם את בנו, ר' יהודה אומר בנו קודמו, שמצותו על אביו ומצות בנו עליו:

גמ' והלכתא כת"ק דאמר מצוה דגופיה עדיף, ול"מ היכא דליכא אלא חמש סלעים דהוא קודם לבנו אלא אפילו היכא דאיכא חמש משועבדות וחמש בני חורין לא אמרינן מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, ודידיה אזיל וטריף ממשעבדי ובהני ה' בני חורין פריק ליה לבריה, אלא מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, הלכך מצוה דגופיה עדיף, וכן הלכתא:

גרסינן בשלהי ערבי פסחים רבי שמלאי איקלע לבי פדיון הבן, בעו מיניה על פדיון הבן ודאי אבי הבן מברך, שהחיינו מאן מברך, כהן מברך דקא מטי הנאה לידיה, או דלמא אבי הבן מברך דקא עביד מצוה, לא הוה בידיה, אתא שאיל בי מדרשא, א"ל [**דף סב**:] אבי הבן מברך שתים, והלכתא אבי הבן מברך שתים, כדאיפסיקא תמן בהלכות. ובדפריק לגרמיה נמי מיחייב לברוכי ב' על פדיון הבן הבכור ושהחיינו, ויהיב סלעי לכהן וכהן בעי ברוכי הכי, בא"י אמ"ה אשר קדש עובר ממעי אמו, ולארבעים יום חילק אבריו רמ"ח אברים, ונפח באפיו נשמה שנאמר ויפח באפיו נשמת חיים, עור ובשר הלבישו ובעצמות וגידים סככו שנאמר עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני, וצוה לו מאכל ומשתה דבש וחלב להתענג בו, וזימן לו ב' מלאכי השרת לשמרו במעי אמו שנאמר חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי, אביו אומר זה בני בכורי וראשית אוני ראוי ליטול פי שנים ככתוב לתת לו פי שנים, אמו אומרת זה בני בכורי שבו פתח הקב"ה דלתי בטני, ה' סלעים נתחייבתי לתת לכהן לפדותו ממנו, שכך היא גזרת מלך שנא' אך פדה תפדה את בכור האדם וכתיב ופדויו מבן חדש תפדה, כשם שהכנסתו לפדיון כך תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, בא"י מקדש בכורי ישראל לפדיונם. ומהדר ליה אחמרא והדסא, דהכין אשכחן בשמושא עתיקא דגאונים, אלא דלא דיקא הדין נסחא, דכיון דאיכא בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, לאו שפיר דמי למימר אביו אומר זה בני בכורי וראשית אוני, ואפילו הוי נמי בכור לנחלה, משום דמשמע דקדושת פדיון בהא תליא, הלכך לא לימא איניש הכי: מתני' (עט) (הראשון) ה' סלעים של בן במנה צורי, ל' של עבד, וחמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא ש"ר, כולן בשקל הקודש במנה צורי, וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים:

גמ' מאי מנה צורי, א"ר אסי מנה של צורי. אמר רבא סילעא דאורייתא תלתא ותילתא הוי דכתיב עשרים גרה השקל, ומתרגמינן עשרין מעין, ותניא שש מעה כסף דינר, מיתיבי והלא סלע של קדש מ"ח פונדיונין, פונדיון זה מה טיבו קלבון לפרוטרוט, בתר דאוסיפו עליה, דתניא עשרים גרה השקל למדנו לשקל שהוא כ' גרה, ומנין שאם ירצה להוסיף יוסיף, ת"ל יהיה, יכול יפחות ת"ל הוא. רב אשי שדר ליה שיבסר זוזי לרב אחא בריה דרבינא בפדיון הבן, שלח ליה לישדר לי מר תלתא יתרתא, שלח ליה, הדר שלח ליה לישדר לי תלתא אחרינא דאוסיפו עליה, מהא שמעינן דה' סלעים בלחוד הוא דבעי מיתן לכהן כדאיתנון סילעי דאורייתא מקמי דאוסיפו עלייהו, והאידנא סלעי דרבנן בדאוסיפו עלייהו, וה"נ קראי כתיבי. [**דף סג.**] ואשכחן בגדולות ובפסוקות (עט) (השני) בהא מילתא טעותא, דכתיב בהון הכי וה"ס כמה הויין כ' גרה השקל וכל שקל הוי תלתא זוזי וששדנג, ותלתא כמה הוו שיתסר ששדנג ותרי תילתי דהוו כ"ד זוזי חיורי בציר דינקא, אוסיף עליה חומש דידהו, דכל מאן דפריק קדש מוסיף עליו חומש שנאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו וכו', וכמה הוי חומש דילהון, שתות מלבר דהוו להו כלהו עשרין ותמניא זוזי ופלגא דדנקא, כללא דמלתא תלתין זוזי דל מנייהו חד ששדנג, הדין הוא לישנא דבעל הלכות. ובודאי שיטפא דספרי איכא, דליכא תוספת חומש בפדיון דבן כדאיתא בפודה את הקדשו, דהא לא כתיבא, ומיתנא נמי לא תנן, דתנן ה' חומשין הן וכו', אלא סלעי בלחוד הוי פרקוניה דבן, אלא דאוסיפו אסלע עד דהוה ליה סילעא ד' דינרי, דאינון כ"ד מעין, דאינון מ"ח פונדיונין, דאינון צ"ח איסרין, דאינון קכ"ב מסמיסין, דאינון שפ"ד קונטריקין, דאינון תשס"ח פרוטות, ואמור רבנן דפרוטה פלגא חכה, אשתכח דסילעא שפ"ד חכה הוי, וחכה גופא כמה הויא, מתקל חדא שעורה דכספא דמינקי, וארבע מן חכה עבדן כי תקלא דגרעיניתא דחרוב דמיקריא גרה, הויא ליה סילעא צ"ו גיראות, וכל תמניא מנייהו הויין כמתקיל ארגינץ, הויא ליה סילעא י"ב ארגינץ לפום תקלא דאתרין. [**דף סג:**] והכין אמר רבינו האיי גאון ז"ל בתשובה, מאי דאשכחתון למר רב יהודאי גאון ז"ל דהאי טופיינא משום דכל הפודה הקדש מוסיף חומש לאו טעמא הוא, ולית לפדיון הקדש בהא עסק:

פ גרסינן בהאשה נקנית תניא עגל זה לפדיון בני, טלית זו לפדיון בני, אין בנו פדוי, עגל זה בה"ס לפדיון בני, טלית זו בה"ס לפדיון בני, בנו פדוי, והוינן בה ה"ד אילימא דלא שוי ה"ס, משום דאמר בה"ס בנו פדוי הא לא שויין, אלא לאו דשוי ה"ס, וש"מ בעינן שומא, ואוקמא רבא לעולם בדלא שוי, דאי שוי לא צריכי שומא, וכגון דקבליה עילויה, כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מבי פדיון הבן אמר לדידי שוי לי, אמר רב אשי לא אמרן

אלא רב כהנא דגברא רבא הוא, ומבעיא ליה סודרא, אבל כו"ע לא, כי הא דמר בר רב אשי זבין סודרא מאימיה דרבה מקובי שוי עשרה בתליסר וכן הלכתא:

פא מתני' אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות. כתב לכהן שהוא חייב לו ה"ס חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי, לפיכך [**דף סד.**] אם רצה הכהן ליתן לו מתנה רשאי. המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר יהיה לך אך פדה תפדה: גמ' אמר עולא ד"ת בנו פדוי לכשיתן, [**דף סד:**] ומ"ט אמרו אין בנו פדוי גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות, וכן אר"ש בנו פדוי לכשיתן, א"ל זו דברי ר"י סתימתאה, אבל חכ"א אין בנו פדוי, והלכתא [**דף סה.**] אין ב"פ, (פב) לפיכך אם רצה הכהן ליתן מתנה רשאי, תנינא להא דת"ר נתנן לעשרה כהנים בב"א יצא, בזה אח"ז יצא, נטלו והחזירו לא יצא, וכך היה מנהגו של ר"ט שהיה נוטל ומחזיר, וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו ותו לא אלא קיים זה אף הלכה זו. ר' חנינא הוי רגיל דשקיל ומהדר חזייה להההוא גברא דהוה קא אזיל ואתי קמיה, א"ל לא גמרת ויהבת לי מידעם ביש עבדת הלכך אין בנו פדוי, דא"נ לא מהדרנא לך אין ב"פ כיון דלא גמר ויהיב, וכן הלכתא, ובדגמר ויהיב ליה ה"ס ע"מ להחזיר בנו פדוי דאמר רבא [**דף סה:**] מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה, ובפדיון הבן בנו פדוי, ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות ובבית המטבחיים:

מתני' הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם. (פג) ואינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם, וכולן אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק:

גמ' מ"ט א"ק לו משפט הבכורה, משפט הבכורה לאיש ואין משפט הבכורה לאשה. ואינו נוטל בשבח דכתיב בכל אשר ימצא לו. ולא בראוי כבמוחזק בכל אשר ימצא לו. ולא האשה בכתובתה, איני והא אמר שמואל ב"ח גובה את השבח, אמר ר' אבא מקולי כתובה שנו כאן. ולא הבנות במזונותיהן, תנאי כתובה ככתובה דמי. ולא היבם, בכור קרייה רחמנא, אמר אביי ל"ש אלא בשבח ששבחו נכסים בין מיתה ליבום, אבל דבין יבום לחלוקה שקיל, מ"ט יקום על שם אחיו המת אמר רחמנא והרי קם, רבא אמר אפילו דבין יבום לחלוקה נמי לא שקיל, מ"ט כבכור, מה בכור אין לו קודם חלוקה אף יבם אין לו קודם חלוקה, ואי קשיא לך דקי"ל דיש לו לבכור קודם חלוקה, התם בגוף הנכסים שהיה בעין בשעת מיתה, הכא בשבחא, כדכתיבא בהלכות יש נוחלין וכבר איתברר התם דבכור לענין אבילות ואיפסקא בההיא הלכתא שפיר. וכולן אין נוטלין בשבח, לאתויי שבחא דממילא, חפורה והוו שובלי שלפופי והוו תמרי. ולא בראוי

כבמוחזק, לאתויי נכסי דאבי אבא. תוספתא הבכור והיורש את אשתו והמיבם את אשת אחיו והמתנה נזק וח"נ ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כולן אין נוטלין בראוי כבמוחזק, אבל נותן להם משדה החוזרת ביובל. ושמעינן מינה הא דתנן במתניתין ולא האשה בכתובתה ה"ה לב"ח דלא גבי ראוי, והא דקתני אשה משום שבח, דב"ח גובה את השבח ואשה אינה גובה את השבח משום קולי דכתובה, והיינו דלא דייקינן בגמרא אראוי מ"ש כתובה כדדייקינן אשבח והא אמר שמואל וכו'. והא דלא קתני נמי היורש את אשתו משום שבח, דיורש את אשתו ארעא דידיה ושבחא מאן לישקל, ותנן נמי בפרק מי שמת נפל הבית עליו ועל אביו, עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה וב"ח, יורשי האב אומרים האב מת ראשון ואח"כ מת הבן, בש"א יחלוקו ובה"א נכסים בחזקתן, ואמרינן מאן יורשי האב דאמר במקום אב קאימנא, אלמא ב"ח לא גבי ראוי, ואע"ג דכתב ליה נמי דאקני. ואשכחן בירושלמי דמוקי לה אקרא דגרסינן בפ' הניזקין, מיטב שדהו ומיטב כרמו, שדהו פרט למטלטלין כרמו פרט לראוי כבמוחזק, ר"א בשם רבי ניסא בשחפר אביו והזיק בחיי אביו ונפלו נכסים לאחר מיתת אביו, הייתי אומר ישתעבדו הנכסים לאותו הנזק, לפום כן צריך מימר כרמו פרט לראוי כבמוחזק. ומשום דחזינא למקצת רבוותא דס"ל דכי תנן ולא האשה בכתובתה בכולן מקולי כתובה שנו, ואשכחן נמי לר"ח דכתב דמספקא ליה מילתא וצ"ע, משו"ה צרכינן לפרושה ולבררה שפיר, והלכתא דלית בה ספיקא, ומסתברא לן מדקתני נמי בהך תוספתא, אבל נותן להם משדה החוזרת ביובל דהיינו שדה החוזרת לאביו ביובל כדקתני לה בהדיא בגמרין בפרק השולח גבי בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל, ולא קא מפליג בה במידי אי מית אבוה בהני תרתין שנין דלא מצי פריק, כדתנן המוכר שדהו בשעת היובל אינו מותר לגאול פחות מב' שנים, אפ"ה מוחזקת הויא, משום דקנין פירות דלוקח לאו כקנין הגוף דמי, כדפירשו עלה בגמרא התם בפ' השולח, ושמעינן מינה דמשכנתא אפילו באתרא דלא מסלקי מוחזקת היא ללוה, ובכור נוטל בה פי שנים, ואשה גובה ממנה כתובתה, והיורש את אשתו יורשה, דהשתא ומה שדה החוזרת ביובל דזביני נינהו, ורחמנא הוא דאוקמא אפדיון מוחזקת הוי אפילו בזמן דלא מסלקי, דקנין $CD פירות הוא ולאו כקנין הגוף דמי, משכנתא דהיא דידיה לכ"ש. אע"ג דגרסינן בפ' איזהו נשך האי משכנתא באתרא דלא מסלקי, ב"ח גובה ממנה ובכור נוטל בה פי שנים, דאלמא מוחזקת הויא בידיה דמלוה, התם לאו דהוי ראויה לגבי לוה, אלא לתרוייהו מוחזקת היא האי קני דידיה והאי מאן דקני לבכור ושעבד לב"ח ולכתובה, הדין היא סברה דילן. ואשכחן לרבינו אפרים דכתב עלה דההיא הכא אנן סהדי דגופא דלוה ופירא דמלוה,

אלא כיון דל"מ לסלוקי ליה עד דמשלים שנייא, הו"ל ההיא ארעא לגבי מלוה מוחזקת ולגבי לוה ראויה, גבי כותב כל נכסיו לבנו נמי מהיום ולאחר מיתה, אע"ג דגופא דבן ופירא לאב, כיון דבן ל"מ מסלק ליה לאב, כל כמה דאיתיה מחיים, לגבי כתובה ולגבי בכור הו"ל אותן נכסים כראוי לגבי הבן, ואין אשתו נוטלת מהן כתובתה, ולא הבכור נוטל פי שנים, ואע"פ שאם מכרן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ואח"כ מת האב קנה לוקח, כרשב"ל דאמר בה מה מכר לו ראשון לשני כל זכותו שתבא לידו, דבמקום בן קאי לוקח ומיקנא ולא קניא שעבודן בעולם הוא, תדע דאילו איתיה לבן לא הוה מסליק ליה ללוקח בזוזי, ושעבודא דאשה אי בעי בעל לסלוקה בזוזי מי ל"מ מסלק, והיכי פשיט מר דינא דשעבודא מדינא דמיקנא ממש, והא ל"ד להדדי, ועוד לא אשכחן בלוקח אינו נוטל בראוי כבמוחזק כדאשכחן באשה, דאלת"ה קשיא הלכתא אהלכתא, דקי"ל כרשב"ל וקי"ל כר"פ ור"ה בריה דרב יהושע בדלא מסלקי, והכין גמירנא להא מפומא דרבוותא ז"ל ועבדו בה עובדא, וכ"ש דירושה דאורייתא וכתובה דרבנן. ואי קשיא הני הלכתא ולא ידעינן פירוקייהו, מוקמינן דאורייתא, ואמרינן לאשה אייתי ראיה ושקיל אלו דברי הרב ז"ל. ואנן קשי לן הך סברא, דהא יורש את אשתו דאינו נוטל בראוי כבמוחזק, ושקיל בנכסי דמהיום ולאחר מיתה כדאמרינן [**דף סו.**] בפרק יש נוחלין גבי מעשה דסבתא, מסתברא טעמייהו דבני מערבא דאי קדמא סבתא וזבנא זבינא זביני, ומשו"ה הוא דהוי ראוי, הא מכלל דאי א"ל מעכשיו מוחזק הוי ובעל ירית לה, וכבר איתברר התם בה"ג דמרן יצחק רבי' ז"ל. ודקאמר לא אשכחן בלוקח אינו נוטל בראוי כבמוחזק הא לאו מלתא היא, דכי היכי דלוקח נוטל בראוי מה שירש הוא, וקי"ל אין אדם מקנה דשלב"ל ושלא בא ברשותו, ואדרבה איפכא אשכחן דהא אי קנה וקנה והוריש משתעבד לב"ח וכתובה, לענין מיקנא ממש לא קני, והיכי לא אפשיטא דינא דשעבודא מדינא דמקנא ממש, והא בהדיא תני בתוספתא והמתנה, וקי"ל דמכר ומתנה חד דינא הוא, וגבי משכנתא נמי אי דסורא היא ודאי היינו שדה החוזרת לאביו ביובל דהויא מוחזקת למוכר כי לא מטי זמן גאולה, ולא גריעא נמי מנכסי דהיום ולאחר מיתה דהוי מוחזק למקבל מתנה אע"ג דלא אכיל פירי, אלא מיהו בשאר משכנתא אע"ג דאיכא למימר כדאמרינן באתרא דלא מסלקי מוחזקת הויא לתרוייהו, כיון דאיכא גמרא דרבוותא ז"ל ועבדו בה עובדא, חיישינן להו משום דאיכא אפשרותא במלתא למימר דמשכנתא דלא מסלקי בתורת זביני דהא רמיא אגופא דארעא שעבוד ממונא, ולא הדרא לעולם למרה עד דיהיב דמיה, וכתבינן לעיל מאי דהוה ס"ל למלאכת שמים:

סליק פירקא וסליקא מסכתא בריך רחמנא דסייען אמן: